

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему:

“Облік, аудит та економічний аналіз витрат виробництва”

Виконала: студентка групи ОО-42

спеціальності 071 “Облік і оподаткування”

Жекало Христина Ярославівна

Керівник: к.е.н., доц. Шкроміда Н.Я.

Рецензент: к.е.н., доц. Судук Н.В.

Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Баланюк І.Ф.

(прізвище, ініціали)

“29” листопада 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ

Жекало Христини Ярославівни

1. Тема роботи: “Облік, аудит, економічний аналіз витрат виробництва”
керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування Шкроміда Надія Ярославівна.
2. Перелік питань, які потрібно розробити: економічний зміст витрат виробництва та їх роль у господарській діяльності підприємства; класифікація витрат виробництва відповідно до інформаційних потреб; нормативно-правове регулювання обліку, аудиту і аналізу витрат підприємства; організація обліку виробничих витрат промислового підприємства; методичні особливості обліку виробничих витрат підприємства; калькулювання та облік готової продукції підприємства; організація та методика аудиту виробничих витрат підприємства; аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства; маржинальний аналіз витрат підприємства та шляхи їх оптимізації.
3. Дата видачі завдання 04.12.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

| №з/п | Назва етапів роботи | Строк виконання етапів роботи | Примітка |
|------|--|-------------------------------|----------|
| 1 | Теоретичні основи обліку, аудити і аналізу витрат виробництва | 17.02.2024 р. | Виконано |
| 2 | Організаційно-методичні особливості обліку витрат виробництва ТОВ “ВЕСМАК” | 18.03.2024 р. | Виконано |
| 3 | Аудит та аналіз витрат виробництва ТОВ “ВЕСМАК” | 19.04.2024 р. | Виконано |

Студентка _____ Жекало Х.Я.

Керівник роботи _____ Шкроміда Н.Я.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу

студентки групи ОО-42 Жекало Христини Ярославівни

на тему:

“Облік, аудит та економічний аналіз витрат виробництва”

Тема роботи є надзвичайно важливою в умовах сучасного економічного середовища, де оптимізація витрат виробництва стає ключовим фактором конкурентоспроможності підприємства. В сучасних умовах глобалізації та посилення конкуренції на ринку, підприємства змушені постійно шукати шляхи підвищення своєї ефективності та конкурентоспроможності. Вивчення обліку, аудиту та аналізу витрат дозволяє знайти резерви для зниження собівартості продукції, що є критично важливим для успіху на ринку. Постійне оновлення нормативної бази та впровадження нових стандартів в сфері обліку та аудиту вимагає від фахівців постійного вдосконалення знань та навичок. Дослідження, спрямоване на аналіз витрат, дозволяє виявити резерви для зниження витрат та підвищення ефективності діяльності підприємств.

Дипломна робота виконана відповідно до мети та завдань на основі використання матеріалів діяльності ТОВ “ВЕСМАК” за 2021-2023 рр.

Метою роботи є дослідження та узагальнення теоретичних та практичних положень щодо організації і методики обліку, аудиту та аналізу витрат виробництва досліджуваного підприємства.

У першому розділі дипломної роботи розкрито економічний зміст та роль виробничих витрат у господарській діяльності підприємства, розглянуто класифікацію витрат підприємства, а також висвітлено нормативно-правове регулювання обліку, аудиту і аналізу витрат виробництва.

У другому розділі дипломної роботи розглянуто особливості організації обліку витрат виробничого підприємства та синтетичний і аналітичний облік, а також калькулювання та облік готової продукції.

У третьому розділі дипломної роботи узагальнено організацію і методику аудиту витрат діяльності підприємства, проведено аналіз динаміки та структури витрат підприємства, а також проведено маржинальний аналіз витрат діяльності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення роботи доведені до прикладних рекомендацій і можуть бути впроваджені в діяльність ТОВ “ВЕСМАК”.

Загальний висновок. Дипломна робота Жекало Христини Ярославівни на тему “Облік, аудит та економічний аналіз витрат виробництва” є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом та оформленням відповідає вимогам, що визначені до такого виду робіт, а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 “Облік і оподаткування”.

Рекомендується до захисту з оцінкою “відмінно”.

Науковий керівник
кандидат економічних наук
доцент кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника _____ Шкроміда Н.Я.

“26” травня 2024 р.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

студентки економічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Жекало Христини Ярославівни

на тему:

«Облік, аудит та економічний аналіз витрат виробництва»

Актуальність теми. Сучасні умови господарювання потребують нових підходів до системи управління виробничою діяльністю, калькулювання собівартості продукції суб'єктів різних видів економічної діяльності, відповідно, на цій основі прийняття раціональних управлінських рішень зумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

В умовах нестабільної економічної ситуації для забезпечення умов беззбиткової діяльності та оптимізації витрат від підприємства вимагається перегляд існуючої системи управління. Найбільшим чином це стосується виробничої діяльності, яка займає провідне місце в економіці країни. Водночас, ефективність управління визначається рівнем обліково-аналітичного забезпечення системи витрат підприємства. Це зумовлює актуальність теми дипломної роботи, яка рецензується, та її зміст.

Якість проведеного аналізу проблеми полягає у обґрунтуванні теоретичних та методичних аспектів організації і методики обліку, аудиту та аналізу витрат виробництва.

Результати дослідження викладені у логічній послідовності, поставлені мета і завдання у роботі є розглянутими та завершеними конкретними висновками та рекомендаціями, які мають практичну цінність та можуть бути реалізовані у діяльності підприємства.

Практична цінність висновків і рекомендацій полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані у фінансово-господарській діяльності ТОВ «ВЕСМАК», а отже є реальними.

Загальний висновок і оцінка кваліфікаційної роботи. Дипломна робота Жекало Христини Ярославівни на тему «Облік, аудит та економічний аналіз витрат виробництва» відповідає вимогам, що ставляться до дипломних робіт, проведені дослідження носять закінчений характер і можуть бути представлені до захисту з високою позитивною оцінкою, а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Рецензент

кандидат економічних наук

доцент кафедри економічної кібернетики

Прикарпатського національного

університету імені Василя Стефаника _____ Судук Н.В.

“26” травня 2024 р.

ЗМІСТ

| | | |
|---------------------------------------|---|----|
| ВСТУП | | 3 |
| РОЗДІЛ 1 | ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АУДИТУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА | |
| 1.1. | Економічний зміст витрат виробництва та їх роль у господарській діяльності підприємства | 6 |
| 1.2. | Класифікація витрат виробництва відповідно до інформаційних потреб | 12 |
| 1.3. | Нормативно-правове регулювання обліку, аудиту і аналізу витрат підприємства | 18 |
| РОЗДІЛ 2 | ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТОВ “ВЕСМАК” | |
| 2.1. | Організація обліку виробничих витрат промислового підприємства | 25 |
| 2.2. | Методичні особливості обліку виробничих витрат підприємства | 32 |
| 2.3. | Калькулювання та облік готової продукції підприємства | 38 |
| РОЗДІЛ 3 | АУДИТ ТА АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ТОВ “ВЕСМАК” | |
| 3.1. | Організація та методика аудиту виробничих витрат підприємства | 45 |
| 3.2. | Аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства | 50 |
| 3.3. | Маржинальний аналіз витрат підприємства та шляхи їх оптимізації | 58 |
| ВИСНОВКИ | | 64 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ | | 67 |
| ДОДАТКИ | | |

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У зв'язку з постійними змінами в економічному середовищі, зокрема зростанням цін на ресурси, загостренням конкуренції та зміною законодавчих вимог, зростає необхідність у постійному моніторингу та аналізі витрат. Це дозволяє своєчасно виявляти відхилення від запланованих показників, визначати причини цих відхилень та розробляти заходи для їх коригування.

Витрати виробництва є основною складовою собівартості продукції, що впливає на ціноутворення, конкурентоспроможність та прибутковість підприємства. Розуміння та ефективне управління витратами дозволяє підприємствам оптимізувати виробничі процеси, знижувати собівартість та підвищувати рентабельність.

У сучасних умовах, коли економічна нестабільність і технологічні зміни стають нормою, дослідження в сфері обліку, аудиту та економічного аналізу витрат виробництва набувають особливої актуальності. Вони сприяють розвитку теоретичної бази знань, вдосконаленню методики та інструментів управління витратами, що в кінцевому підсумку підвищує ефективність та стійкість підприємств в умовах динамічного ринку.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю “ВЕСМАК”, що знаходиться в селі Драгомирчани, Івано-Франківського району, Івано-Франківської області. Предметом дослідження виступає система організації та методики обліку, аудиту і аналізу витрат досліджуваного підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження та узагальнення особливостей організації і методики обліку, аудиту і аналізу витрат виробництва. Поставлена мета досягається шляхом теоретичного розуміння та практичного вирішення проблеми, пов'язаної з цим питанням.

Для досягнення визначеної мети були поставлені наступні завдань:

- дослідити економічний зміст категорії “витрати” і їх роль в господарській діяльності підприємства;

- визначити підходи до класифікації витрат підприємства з метою їх обліку і аналізу;
- узагальнити нормативно-правове регулювання обліку, аудиту і аналізу витрат підприємства;
- дослідити порядок організації обліку виробничих витрат промислового підприємства;
- розглянути методичні особливості обліку виробничих витрат та готової продукції підприємства;
- описати порядок організації і методики аудиту виробничих витрат підприємства;
- провести аналіз складу, структури та динаміки витрат виробничого підприємства;
- провести маржинальний аналіз витрат підприємства та сформулювати шляхи їх оптимізації.

Стан наукової розробки. Методологічною основою проведеного дослідження є праці вітчизняних науковців, що стосуються даної теми, а також нормативно-правові акти, що регулюють питання бухгалтерського обліку, аудиту і аналізу витрат виробництва.

Дослідження теми виробничих витрат знайшло своє відображення в праці таких науковців: Ф. Ф. Бутинця, Б. І. Валуєва, З. В. Гуцайлюка, М. В. Кужельного, С. Ф. Голова, Я. Д. Крупки, Б. М. Литвина, П. П. Новиченка, О. В. Олійник, М. С. Пушкаря, В. Ф. Палія, К. І. Редченка, В. В. Сопка, Л. В. Нападовська, В. П. Савчук, Н. М. Ткаченко та інші.

Методи дослідження. У процесі проведення дослідження в рамках кваліфікаційної роботи були використані різні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Особливо варто виділити метод аналізу та синтезу, діалектичний метод пізнання, теоретичного узагальнення, наукової абстракції, методи індукції та дедукції, метод оцінки та порівняння, системного підходу, методи причинно-наслідкового зв'язку, групування, а також статико-економічний метод.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження особливостей обліку, аудиту та аналізу витрат виробництва мають вагомим практичне значення, оскільки вони сприяють підвищенню ефективності управління підприємствами, покращенню їх фінансових показників та забезпеченню стійкого розвитку в умовах ринкової економіки.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Роботу викладено на 77 сторінок. Список використаних джерел містить 52 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АУДИТУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА

1.1. Економічний зміст витрат виробництва та їх роль у господарській діяльності підприємства

Витрати є одним із ключових аспектів діяльності підприємства, адже вони відіграють важливу роль у формуванні вартості продукції, а це в свою чергу, впливає на прибуток підприємства. Чіткий облік, ретельний аудит, аналіз та ефективне управління витратами дозволяє підприємству забезпечити фінансову стійкість і максимізувати прибуток.

Для суб'єктів господарювання витрати є дуже важливими, оскільки фінансовий результат визначається шляхом віднімання суми документально підтверджених витрат від суми отриманих доходів. Таким чином, дослідження та управління витратами залишається однією з найважливіших фінансових стратегій для будь-якого підприємства.

Витрати у економіці є необхідною складовою процесу виробництва та функціонування підприємства. Їх класифікація та аналіз відображають структуру вартості продукції та дозволяють визначити різноманітні аспекти фінансової діяльності. Розуміння економічного змісту витрат дозволить підвищити ефективність діяльності, оптимізувати виробничі процеси та забезпечити стабільність фінансового стану підприємства.

Витрати виробництва є важливим показником ефективності діяльності підприємства. Вони впливають на вартість продукції, прибутковість та конкурентоспроможність підприємства на ринку. Ефективне управління витратами дозволяє оптимізувати виробничий процес, знижувати витрати та збільшувати прибуток.

Для процесу виробництва, його планування важливе вираження витрат у натуральній формі (наприклад кілограмах, метрах, об'ємах). Проте, для оцінки

результатів діяльності основною є грошова оцінка витрат.

Оскільки витрати є настільки важливими, то дослідження їхньої сутності почнемо з нормативних документів. Визначення витрат є в багатьох нормативних документів таких як: Податковий Кодекс України, Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, П(С)БО16 “Витрати”, НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку тощо.

Відповідно до Податкового кодексу України, “витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу” [1].

Згідно Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов’язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [2].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 “Подання фінансової звітності” розглядає сутність витрат як: “зменшення економічних вигід протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або зменшення активів або збільшення зобов’язань, які ведуть до зменшення капіталу, не пов’язаних з його розподілом між учасниками акціонерного капіталу” [3].

Розглядаючи сутність поняття витрати не можливо не згадати такий нормативний акт, як П(С)БО 16 “Витрати”, згідно якого: “витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)” [4].

Як бачимо, трактування сутності витрат за національними і міжнародними стандартами є майже однакове. Це є позитивним фактором,

який свідчить про їх наближення і завдяки цьому зменшується кількість суперечок при необхідності складання фінансової звітності за МСФЗ.

Суть поняття витрати знаходить вираження у формуванні вартості продукції на виробництво якої вони були понесені. Витрати включають в себе всі етапи процесу виробництва, від купівля сировини до отримання продукції кінцевим споживачем.

Розглянемо більш детально значення саме виробничих витрат. Оскільки в нормативних документах немає окремого визначення цього виду витрат, тому розглянемо визначення які запропонували науковці.

Так, Бутинець Ф. Ф. згідно виробничого підходу, характеризує витрати, “як спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товар” [6].

Згідно підходу І. А. Бланка: “витратами є виражені у грошовій формі трудові, матеріальні, фінансові та інші види ресурсів, задіяні для виробництва продукції” [7].

Схожого підходу дотримується і Поддєрьогін А. М., надаючи таку характеристику: “витратами є обсяг використаних ресурсів для здійснення господарської діяльності” [8].

Нашверська Г. В. притримується такого трактування: “виробничі витрати – це споживання чи використання матеріалів, товарів, робіт, послуг в процесі одержання доходу” [9, с. 390].

При цьому Пушкар М. С. визначає витрати: “як суму спожитих товарів, послуг і робіт факторів виробництва” [10, с. 389].

В той час, Цал-Цалко Ю. С. визначає, що “витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб’єктів підприємства” [11, с. 5]. Також визначення дотримується В. С. Лень і В. В. Гливенко [12].

На противагу цьому автору можна згадати визначення, яке пропонує Мельник Л. Г., а саме: “витрати виробництва – це прямі і непрямі, фактичні і можливі виплати або упущена вигода, необхідні для того, щоб залучити й отримати ресурси в межах даного напрямку” [13, с. 369]. Як бачимо, це

визначення є досить змістовним, оскільки багато підприємств у ринковій економіці зазнають втрат саме через упущену вигоду. Наприклад, упущення економічної вигоди через відсутність інвестицій у певну сферу діяльності, яка могла б приносити додатковий прибуток.

На думку Гришко Н. В. виробничі витрати: «це вартісне використання ресурсів, які повністю використані протягом певного періоду часу для отримання доходу» [14].

Скрипник М. І. стверджує, що «витрати є використання тільки тих ресурсів, які при визначенні прибутку господарюючого суб'єкта за даний період часу ставляться у відповідність доходам» [15].

У своїй науковій праці Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А., запевняють, що виробничі витрати: «це вартісне вираження абсолютної величини застосовано–спожитих ресурсів, необхідних для здійснення ним поставленої мети» [16, с.32].

В свою чергу, Лень В. С. трактує поняття витрати як: «відтік або інше використання активів або в результаті основної діяльності господарюючого суб'єкта виникнення кредиторської заборгованості» [8]. Це вказує на те, що Кобилянська О. І. та Лень В. С. сприймають витрати не тільки як складову частину отримання прибутку, але як об'єкт обліку, що потребує постійного контролю та аналізу.

Відповідно до управлінського підходу, Верига Ю. А. вважає що: «витрати це одна з важливих категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства» [10]. Для управління менеджерам необхідні не просто витрати, а інформація про витрати на будь-що (продукт, його партію, послуги тощо).

Отже, витрати можна розглядати за різними підходами залежно від аспекту аналізу. Незважаючи на різницю в підходах, всі вони мають спільні риси, а саме трактують витрати як ресурси та фактори виробництва, виражені у грошовій формі, які потребують чіткого обліку. Крім того, витрати використовуються в господарській діяльності для досягнення певного фінансового результату і потрібні для аналізу та прийняття управлінських

рішень.

Основні підходи до визначення сутності витрат за різними джерелами подано в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Основні підходи до визначення сутності витрат за різними джерелами

| Джерело | Визначення сутності витрат |
|---|--|
| Податковий Кодекс України [1] | Витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу |
| Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [2] | Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) |
| НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [5] | Зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) |
| П(С)БО 16 “Витрати” [4] | Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) |
| Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 “Подання фінансової звітності” | Витрати як зменшення економічних вигод протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку, або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не пов'язаних з його розподілом між учасниками акціонерного капіталу |
| Бутинець Ф. Ф. | Витрати це спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товари, роботи і послуги |
| Кобилянська О. І. | Витрати – це найважливіша частина фінансової діяльності підприємства, тому слід знати порядок їх здійснення, обліку й розподілу задля отримання доходу |
| Скрипник М. І. | Витрати є використання тільки тих ресурсів, які при визначенні прибутку господарюючого суб'єкта за даний період часу ставляться у відповідність доходам |
| Гришко Н. В. | Виробничі витрати - це вартісне використання ресурсів, які повністю використані протягом певного періоду часу для отримання доходу |
| Мельник Л. Г. | Витрати виробництва – це прямі і непрямі, фактичні і можливі виплати або упущена вигода, необхідні для того, щоб залучити й отримати ресурси в межах даного напрямку |
| Цал-Цалко Ю. С. | Витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб'єктів підприємництва |
| Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. | Витрати виробництва - це вартісне вираження абсолютної величини застосовано–спожитих ресурсів, необхідних для здійснення ним поставленої мети |

В результаті проведеного дослідження можна сформулювати наступне визначення витрат, витрати – це виражені у грошовій формі затрати економічних ресурсів (праці, матеріалів тощо) під час виробництва продукції.

Виходячи із сутності поняття, бачимо, що виробничі витрати відіграють важливу роль у господарській діяльності виробничого підприємства. Вони впливають на численні аспекти управління та фінансового стану компанії, оскільки визначають собівартості продукції. Виробничі витрати є основним компонентом собівартості продукції, що дозволяє підприємству встановити правильну ціну на свою продукцію та забезпечити конкурентоспроможність на ринку.

Також на основі достовірної інформації про виробничі витрати підприємства здійснюють фінансове планування та бюджетування. Аналіз виробничих витрат допомагає керівництву підприємства ефективно планувати бюджет, прогнозувати майбутні витрати та доходи, а також ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення. Регулярний моніторинг виробничих витрат дозволяє виявляти неефективності у виробничому процесі та шукати шляхи зниження витрат, що сприяє підвищенню прибутковості підприємства.

Точні дані про виробничі витрати допомагають підприємству встановлювати конкурентоспроможні ціни на свою продукцію, що враховують як витрати на виробництво, так і бажаний рівень прибутку. Таким чином, дана інформація дає можливість впливати на рішення щодо обсягів замовлень сировини, матеріалів та комплектуючих, що забезпечує оптимальне управління запасами і мінімізацію витрат на їх утримання.

Виробничі витрати використовуються для аналізу продуктивності та ефективності виробничих процесів, що дозволяє виявляти вузькі місця та можливості для покращення і є ключовим фактором у розрахунку валового та операційного прибутку, що дозволяє оцінити загальну фінансову ефективність діяльності підприємства.

Інформація про виробничі витрати є важливою для прийняття стратегічних рішень, таких як розширення виробництва, інвестування в нові

технології або вихід на нові ринки.

Загалом, ефективне управління виробничими витратами є критичним для забезпечення стабільного розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та фінансової стійкості.

Витрати виробництва допомагають визначити повну вартість виготовлення продукції чи надання послуги, що включає в себе матеріали, працю, енергію, амортизацію обладнання та інші операційні витрати. Ретельний аналіз витрат дозволяє підприємству ефективно планувати та контролювати свої ресурси, а це важливо для уникнення непередбачених витрат. Також, чіткий облік витрат допомагає правильно встановити ціну на продукцію, послуги, щоб забезпечити прибутковість та водночас залишатися конкурентоспроможним на ринку.

Зростаюча конкуренція, швидкі зміни в ринкових умовах та необхідність ефективного управління ресурсами змушують підприємства зосередитися на точному обліку витрат. Таким чином, витрати виробництва є ключовим поняттям у сфері економіки та обліку.

1.2. Класифікація витрат виробництва відповідно до інформаційних потреб

Витрати виробництва мають чітко класифікуватись за різними ознаками для правильного їх відображення в бухгалтерському обліку. Класифікація допомагає групувати витрати у певні категорії або групи залежно від їх характеристик, що дозволяє легше аналізувати та порівнювати їх. Знання про те, які витрати включені до яких категорій, допомагає у розподілі ресурсів і плануванні фінансових цілей та розробці бюджетів.

Класифікація витрат має базуватись на систематизації витрат за функціями процесу виробництва та їх економічному значенні в цьому процесі.

Отже, витрати класифікують за такими ознаками: за економічним

змістом, за відношенням до форм вартості, за відношенням до обсягу виробництва, за цільовим призначенням, за відношенням до звітного періоду, за сферами діяльності, за функціями управління, за видами діяльності, за центрами відповідальності, залежно від прийняття рішення, за відношенням до виробничого процесу і ін. [17]. Розглянемо більш детально за кожною ознакою.

Для управління витратами одне з провідних місць займає класифікація за економічними елементами і за статтями калькуляції. За допомогою цих класифікацій можна дослідити де є перевищення витрат ресурсів та визначити де можна їх зменшити, обчислити вплив кожної статті на собівартість продукції і контролювати план щодо собівартості по підрозділах, цехах, видах продукції та по підприємству в цілому.

За економічним змістом витрати поділяються на матеріальні, витрати на оплату праці, амортизацію, відрахування на соціальні заходи, інші витрати.

Матеріальні витрати пов'язані з закупівлею різних видів матеріалів і сировини, які необхідні для виробництва продукції чи надання послуг. Це може бути сировина, паливо, комплектуючі та деталі, електроенергія та інші матеріали, що використовуються у виробничому процесі. Матеріальні витрати є одним з основних компонентів собівартості продукції.

Витрати на заробітну плату включають всі витрати, які пов'язані з виплатою заробітної плати працівникам підприємства. Вони включають: заробітну плату і відрахування з неї (податок з доходів фізичних осіб та військовий збір), різні компенсаційні виплати, відпускні, лікарняні, відпускні по догляду за дитиною, різного виду премії.

Відповідно до П(С)БО 7 “Основні засоби”, амортизація - систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [18].

До складу витрат відрахування на соціальні заходи включають: відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, медичне страхування, страхування від нещасних випадків на виробництві, відрахування

на інші соціальні заходи.

Інші витрати – це витрати, які не відносяться до категорії вище вказаних витрат, але є необхідними для забезпечення діяльності підприємства. Цей клас витрат включає різноманітні елементи, залежно від специфіки та потреб підприємства. До таких витрат можна віднести: відрахування на створення резерву сумнівних боргів, витрати від знецінення запасів, витрати від операційних курсових різниць та інші [19].

За відношенням до форм вартості: трудові, матеріальні, грошові.

Трудові витрати визначаються як витрати, пов'язані з використанням людської праці в процесі виробництва продукції або надання послуг. Цей вид витрат охоплює всі витрати, пов'язані з оплатою праці працівників, включаючи заробітну плату, додаткові виплати, відрахування на соціальні заходи та інші витрати, пов'язані з трудовим процесом.

Матеріальні витрати пов'язані зі споживанням матеріальних ресурсів, таких як сировина і матеріали, комплектуючі та інші матеріальні складові, необхідні для виробництва. Ці витрати включають в себе витрати на закупівлю, зберігання, транспортування та використання матеріалів у виробничому процесі.

Грошові витрати – всі витрати здійснені підприємством в процесі своєї діяльності, відображені в грошовому виразі. Тобто це витрати, які обов'язкові для забезпечення нормального функціонування підприємства (оплати праці, закупівля матеріалів та обладнання, сплата податків та внесків).

За відношенням до обсягу виробництва витрати поділяються на змінні, постійні, змішані. Розподіл між цими видами витрат дозволяє керівництву підприємства ефективно планувати бюджет і приймати управлінські рішення.

Змінні витрати змінюються пропорційно обсягу виробництва. Наприклад, сировина та матеріали, кількість відпрацьованих людино-годин, електроенергія чи паливо. Зниження обсягу виробництва знижує ці витрати, а збільшення - підвищує.

Постійні витрати навпаки не залежать від обсягу виробництва, тобто

залишаються умовно сталими. Наприклад, орендна плата за приміщення, заробітна плата адміністративного персоналу, страхові внески та інші фіксовані витрати.

Змішані витрати поєднують в собі елементи як змінних, так і постійних витрат. Тут важливо роль також відіграє специфіка виробництва, наприклад, витрати на обслуговування обладнання можуть бути постійними, якщо використовується щомісячна оплата і змінними, якщо сума за обслуговування визначається залежно від кількості годин роботи обладнання.

За цільовим призначенням (статтями калькуляції) витрати класифікуються: сировина і матеріали, паливо і енергія, напівфабрикати, зарплата виробничих працівників, відрахування на соціальні заходи, загальновиробничі витрати.

П(С)БО 16 “Витрати” пропонує класифікацію витрат за статтями калькуляції. Згідно з цією класифікацією, витрати поділяються на прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, інші прямі витрати та розподілені загальновиробничі витрати. Ці витрати безпосередньо пов'язані з виготовленням певного виду продукції. Прямі витрати на оплату праці включають виплати працівникам за їхню роботу над виготовленням конкретної продукції. Прямі матеріальні витрати охоплюють вартість використаних матеріальних ресурсів на виробництво. Розподілені загальновиробничі витрати включають витрати, які не можуть бути прямо віднесені до конкретного виду продукції, тому їх розподіляють за певною базою. Інші витрати включають всі інші витрати, пов'язані з виготовленням продукції, які не входять до вищезазначених категорій.

За відношенням до звітнього періоду: витрати минулого, поточного і майбутнього періоду. Так, витрати минулого періоду стосуються затрат, які були здійснені в попередніх фінансових періодах або звітних періодах, але не були повністю враховані в фінансовій звітності того періоду. Наприклад, це може включати витрати на рекламу, що були оплачені наперед у попередньому періоді, але ефект визнання з'явився у поточному звітному періоді.

Поточні витрати включають в себе всі затрати, які були здійснені протягом поточного фінансового року чи звітного періоду, і є обов'язковими для включення в фінансові звіти. Наприклад, витрати на оплату праці, оплата за сировину або інші матеріали, а також будь-які інші витрати, що виникають у поточному звітному періоді. Витрат майбутніх періодів – це витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів [20].

За сферами діяльності підприємства витрати поділяються на операційні, фінансові, інвестиційні.

Операційні витрати – це витрати, які безпосередньо виникають у процесів основної діяльності підприємства. Вони можуть бути циклічними (повторюватись з кожним циклом виробництва) або безперервними (витрати які пов'язані з підтримкою системи виробництва в цілому). Операційні витрати формують собівартість продукції, яка виступає основою для формування відпускної ціни.

Фінансові витрати включають різноманітні витрати, пов'язані з управлінням грошовими ресурсами, отриманням фінансування та здійсненням фінансово-економічної діяльності. До фінансових витрат належать: відсоткові витрати, банківські послуги, страхові внески, витрати на аудиторські, експертні послуги, податки та мито тощо.

Інвестиційні витрати являють собою витрати, пов'язані з придбанням чи створенням капітальних активів, таких як обладнання, будівлі, транспортні засоби, інтелектуальна власність та інші об'єкти. Інвестиційні витрати грають важливу роль у розвитку бізнесу та формуванні його конкурентоспроможності. Основні аспекти інвестиційних витрат включають: придбання обладнання та техніки, будівництво та реконструкція, придбання та розробка програмного забезпечення, навчання та розвиток персоналу, придбання акції та інших фінансових інструментів, запуск нової продукції чи послуг тощо.

Відносно виробничого процесу значна кількість економістів розподіляють витрати на основні та накладні. Основні витрати безпосередньо

пов'язані із процесом виробництва та займають питому вагу в собівартості продукції. До них відносяться: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та інші прямі витрати.

Накладні витрати – це витрати, які не можуть бути прямо віднесені до конкретного виробничого процесу і які пов'язані з управлінням та обслуговуванням. Вони бувають виробничі і невиробничі. До виробничих накладних витрат відносяться загальновиробничі витрати, які розподіляються між певними видами продукції відповідно до обраної бази розподілу.

Згідно визначення, яке пропонує К. Юрченко, “невиробничі накладні витрати – це всі інші витрати, які не беруть участі у створенні продукту, але є необхідними і ніби накладаються на технологічний процес понад технологічні витрати” [21, с. 59].

На думку В. Кміть, “накладні витрати – це витрати на управління та обслуговування виробництва і збуту продукції, які впливають на фінансовий результат підприємства” [22, с. 51].

В залежності від прийняття управлінських рішень витрати поділяються на релевантні та нерелевантні.

Релевантні витрати – це майбутні витрат, які можуть бути змінені, тобто безпосередньо залежать від прийняття рішення. Нерелевантні ж навпаки, не залежать від прийнятого управлінського рішення. Наприклад, керівництво розглядає варіанти купівлі основного засобу чи взяття його в оренду, в цьому випадку вартість основного засобу та оренди будуть релевантні витрати, а витрати на обслуговування цього активу (мастильні матеріали, пальне, заробітна плата персоналу) будуть нерелевантними.

Досліджено, що групування витрат здійснюється виходячи з певних цілей. Класифікація витрат базується на розподілі витрат за функціями процесу виробництва та їх економічною роллю.

Отож, існує безліч ознак класифікації витрат, які необхідні для вирішення найрізноманітніших завдань управління (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація витрат за різними економічними ознаками

| Ознака класифікації | Групування витрат |
|--|--|
| За економічним змістом | Матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизацію, відрахування на соціальні заходи, інші витрати |
| За відношенням до форм вартості | Трудові, матеріальні, грошові |
| За відношенням до обсягу виробництва | Змінні, постійні, змішані |
| За цільовим призначенням | Сировина і матеріали, паливо і енергія, напівфабрикати, зарплата виробничих працівників, відрахування на соціальні заходи, загальновиробничі витрати |
| За відношенням до звітного періоду | Витрати минулого, поточного і майбутнього періоду |
| За сферами діяльності | Операційні, фінансові, інвестиційні |
| За функціями управління | Виробничі, невиробничі витрати |
| За видами діяльності | Витрати виробничої, невиробничої, промислової, непромислової діяльності, основне і допоміжне виробництво |
| За центрами відповідальності (місцем виникнення) | Витрати відділу, цеху, ділянки, іншого структурного підрозділу |
| Залежно від прийняття рішення | Релевантні, нерелевантні |
| За відношенням до виробничого процесу | Основні та накладні |

Отже, класифікація витрат залишається досить актуальною на сьогоднішній день. Вона допомагає підприємству ефективно управляти ресурсами, оптимізувати бізнес-процеси та сприяє стратегії розвитку. Аналіз класифікації витрат дає змогу підприємству ретельно планувати та контролювати бюджет, здійснювати раціональний розподіл ресурсів та знаходити шляхи зменшення витрат.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку, аудиту і аналізу витрат підприємства

Система обліку витрат на підприємствах різних форм власності не в змозі існувати без нормативно-правового забезпечення, яке постійно перебуває в процесі змін через економічні, політичні та соціальні чинники.

Зміни в законодавстві та вимогах до фінансової звітності вимагають від підприємств постійного оновлення своїх процедур обліку. Невідповідність нормативно-правовим вимогам може призвести до серйозних штрафів, втрати репутації та інших негативних наслідків для організації.

Глобалізації економіки та зростаючої складності міжнародних відносин, узгодженість з міжнародними стандартами обліку стає особливо важливою. Нормативно-правове регулювання обліку є важливою складовою успішного функціонування підприємства в сучасному економічному середовищі.

Під нормативно-правовим забезпеченням обліку розуміють – сукупність певних нормативно-правових документів виданих такими гілками влади, як законодавча, виконавча, також міністерств, відомств і документів розроблених безпосередньо самим підприємством.

Нормативно-правова база забезпечує функціонування та розвиток бухгалтерського обліку, контролю та фінансової звітності на підприємстві та державі в цілому.

Порядок ведення обліку виробничих витрат регулює низка нормативно-правових документів, які забезпечують:

- дотримання суб'єктом господарювання загальноприйнятих правил ведення бухгалтерського обліку
- повноту та достовірність даних, необхідних для задоволення інформаційних потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Узгодженість нормативно-правових документів обліку витрат є критично важливою для забезпечення точності обліку та фінансової звітності підприємства. Якщо документи суперечать один одному, це може призвести до плутанини в облікових записах, невідповідності результатів та порушення законодавства. Такі неузгодженості можуть спричинити суттєві проблеми під час аудиту, ревізії або податкової перевірки, що загрожує якістю фінансової

звітності та довірі до підприємства.

В Україні є чотири рівні регулювання бухгалтерського обліку: перший рівень (найвищий), сюди відносяться Закони України, Постанови Кабінету Міністрів, Накази Президента України, другий рівень (вищий) документи Мінфіну, Держказначейства, НБУ, третій (середній) – нормативні акти, методичні вказівки та рекомендації, інструкції та четвертий (базовий) – документи, які формують облікову політику підприємства.

На рис.1.1 зображено рівні законодавчого-правового регулювання обліку витрат.

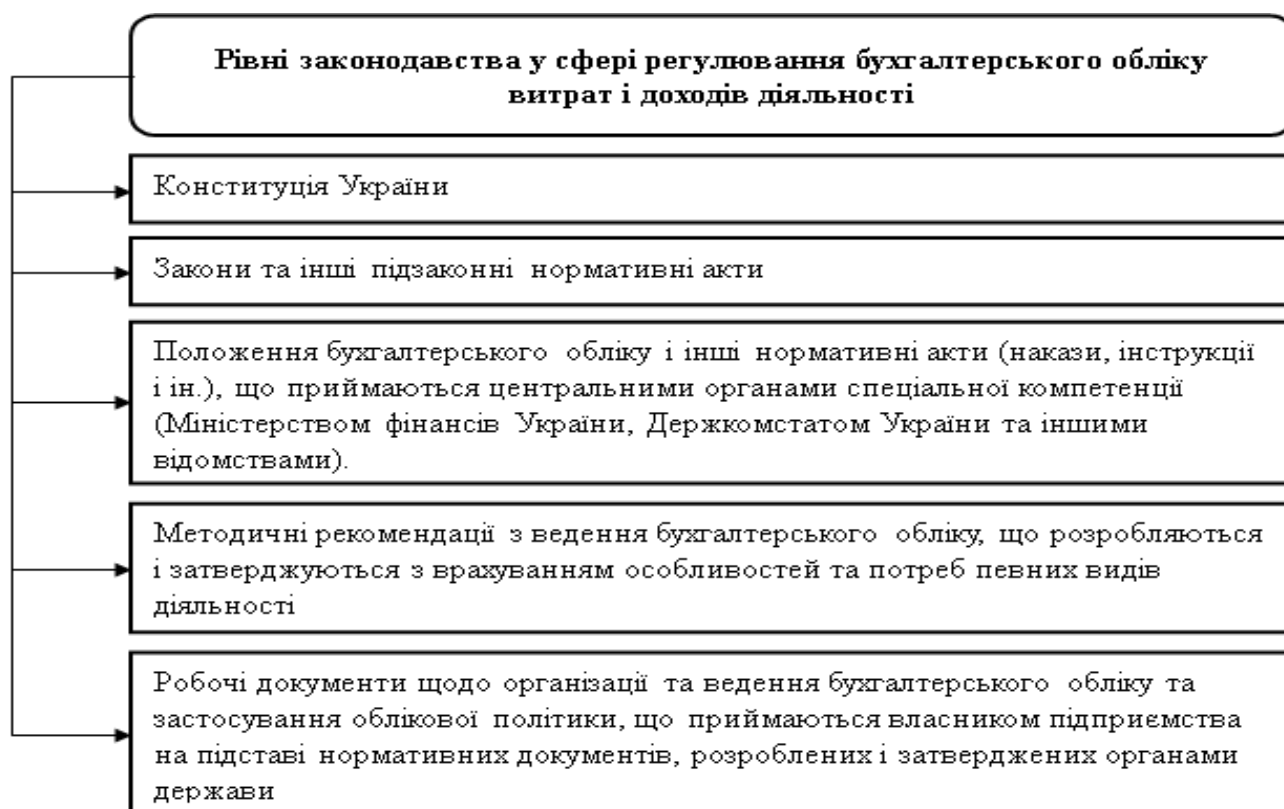


Рис 1.1. Рівні нормативно-правового регулювання обліку витрат

У Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” наведені основні принципи обліку, включаючи вимоги до системи обліку, документації та відображення витрат у фінансовій звітності. Кожен суб’єкт господарювання повинен дотримуватись принципів ведення бухгалтерського обліку, які безпосередньо зазначені в цьому законі.

Податковий кодекс містить положення, що визначають, які витрати

можуть бути включені до складу витрат на виробництво і можуть бути враховані для цілей оподаткування.

Господарський кодекс України визначає основні аспекти регулювання господарських відносин, що виникають в процесі діяльності підприємства та його відносин з іншими учасниками.

Основний порядок ведення обліку регулюється положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, в яких визначено принципи, методи ведення обліку і складання фінансової звітності. Базою формування національних положень стали Міжнародні стандарти фінансової звітності, але не дивлячись на це в них є розбіжності в частині відображення витрат.

У МСФЗ немає окремого стандарту для викладення правил оцінки витрат підприємства. Визначення поняття витрати відображено окремо в МСБО 1 “Подання фінансових звітів”, МСБО 16 “Основні засоби”, МСБО 23 “Витрати на позики” та інші.

Методичні засади формування інформації в бухгалтерському обліку про витрати в Україні регулює П(С)БО 16 “Витрати”, П(С)БО 9 “Запаси”, П(С)БО 31 “Фінансові витрати”, НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”.

Головним нормативним документом для організацій щодо формування інформації про витрати у різних видах звітності є П(С)БО 16 “Витрати”. У ньому також присутнє формулювання постійних та змінних загальновиробничих витрат підприємства та формування бази їх розподілу.

НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” встановлює ключові вимоги щодо змісту і структури фінансової звітності, а також правила виникнення, вимірювання та реєстрації виробничих витрат. Він визначає принципи ведення фінансової звітності та містить інструкції щодо формування собівартості.

П(С)БО 9 “Запаси” встановлює правила щодо того, коли запаси повинні бути визнані на балансі підприємства та відображені у фінансовій звітності. Це включає визнання витрат на виробництво, закупівлю товарів або інших матеріалів.

П(С)БО 7 “Основні засоби” встановлює правила щодо розподілу вартості основних засобів протягом періоду їх корисного використання на продукцію, яка виготовляється за їх допомогою. Це допомагає підприємствам враховувати витрати на основні засоби протягом їх корисного використання, а не в момент придбання чи виготовлення.

П(С)БО 17 “Податок на прибуток” визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності

Також деякі галузі такі як енергетика, транспорт, медицина, мають власні нормативні документи, які встановлюють вимоги до обліку витрат в цих секторах. Це можуть бути різного роду методичні рекомендації, інструкції, вказівки, положення.

Основним документом нормативно-правового регулювання четвертого рівня є наказ про облікову політику підприємства, який забезпечує стандартизацію підходів до обліку в різних підрозділах та відділах підприємства. Він визначає основні принципи, методи та процедури обліку, які використовуються на підприємстві. Наказ про облікову політику є важливим інструментом в управлінні фінансами підприємства, який сприяє внутрішньому контролю, відповідності законодавству та ефективному управлінню фінансовими ресурсами.

Варто також згадати документи які регулюють проведення аудиту в Україні. До нормативних документів аудиту витрат можна віднести Закон України “Про аудит фінансової звітності та аудиторської діяльності”, який визначає порядок процедур і вимог проведення аудиту та відповідальність за порушення цих вимог; нормативи та стандарти аудиту, наприклад, Міжнародні стандарти аудиту.

Характеристика застосування основних документів, які регулюють бухгалтерський облік витрат наведено у табл.1.3.

Таблиця 1.3

Основні нормативно-правові документи, що регулюють облік витрат

| Назва документа | Характеристика застосування |
|---|--|
| Господарський кодекс України | Визначає загальні засади господарювання в Україні та регулює господарські відносини, котрі виникають у процесі організації і здійснення господарської діяльності між підприємствами |
| Податковий кодекс України | Регулює відносини, котрі виникають в сфері справляння податку на прибуток, порядок його адміністрування, ставку податку, платників податку, їх права і обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження та обов'язки, а також відповідальність через порушення податкового законодавства |
| Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» | Визначає правові засади контролю, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності у Україні |
| НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» | Визначаються мета, склад та принципи підготовки фінансової звітності і вимоги до визнання та розкриття її елементів. Норми положення застосовуються до фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (окрім банків і бюджетних установ), котрі зобов'язані подавати фінансову звітність |
| П(С)БО 7 «Основні засоби» | Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, та інші необоротні матеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції у необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Для регулювання обліку фінансових результатів застосовується в частині визначення витрат на амортизацію |
| П(С)БО 9 «Запаси» | Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси та розкриття її у фінансовій звітності. Для регулювання обліку фінансових результатів застосовується у частині списання запасів на витрати виробництва |
| П(С)БО 16 «Витрати» | Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства і її розкриття в фінансовій звітності |
| П(С)БО 17 «Податок на прибуток» | Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності |
| П(С)БО 26 «Виплати працівникам» | Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати за роботи, виконані працівниками, та її розкриття в фінансовій звітності, тобто регулює облік витрат на оплату праці |
| М(С)БО 1 «Подання фінансової Звітності» | Визначає основи подання фінансової звітності загального призначення задля забезпечення їх зіставності із фінансовою звітністю суб'єкта господарювання за попередні періоди, а також з фінансовою звітністю інших суб'єктів господарювання |
| М(С)БО 2 «Запаси» | Надає рекомендації щодо визначення собівартості запасів і подальшого визнання витрат, включаючи будь-яке часткове списання до чистої вартості реалізації |

| | |
|--|--|
| М(С)БО 16 «Основні засоби» | Регулює порядок визнання активів, визначення їх балансової вартості і амортизаційних відрахувань, а також збитків від зменшення корисності, котрі слід визнавати в зв'язку з ними, що впливає на підсумковий фінансовий результат |
| М(С)БО 19 «Виплати працівникам» | Визначає порядок розкриття інформації про виплати працівникам |
| М(С)БО 23 «Виплати на позики» | Регулює облік витрат на позики |
| План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій | Застосовується підприємствами, організаціями і іншими юридичними особами незалежно від форм власності, організаційно-правових форм та видів діяльності, і також виділених на окремий баланс філій, відділень а також інших відособлених підрозділів юридичних осіб |
| Методичні рекомендації та інструкції | Методичні рекомендації та інструкції |
| Наказ про облікову політику | Визначає внутрішні правила та процедури обліку виробничих витрат, які повинні дотримуватися на підприємстві |

Таким чином, облік витрат строго регулюється низкою нормативно-правових документів, які встановлюють правила визнання та оцінки витрат, їх структуру під час обчислення собівартості та загальних витрат виробництва.

Загалом, нормативно-правове регулювання обліку витрат в Україні визначається системою законів, нормативних актів та стандартів, які спрямовані на забезпечення коректного та прозорого обліку витрат на виробництво для підприємств у всіх галузях економіки.

Для покращення нормативно-правового регулювання в Україні варто: провести інвентаризацію всіх нормативно-правових актів, оскільки багато з них вже втратили свою актуальність, організувати періодичне (щоквартальне, щомісячне) оновлення довідково-інформаційної бази з питань обліку, аудиту, аналізу; проводити наукові конференції, семінари з бухгалтерами, аудиторами, ревізорами, науковцями, щодо удосконалення діючої бази та видання нових актів.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТОВ “ВЕСМАК”

2.1. Організація обліку виробничих витрат промислового підприємства

На промислових підприємствах виробничі витрати є важливим елементом економічної діяльності, оскільки вони безпосередньо впливають на вартість продукції та конкурентоспроможність підприємства на ринку. Ефективний облік виробничих витрат є важливим інструментом управління виробництвом та прийняття стратегічних рішень. У зв'язку з цим, правильна організація обліку витрат значною мірою впливає на розрахунок вартості готової продукції та на визначення фінансового результату.

Організація обліку витрат є ключовим елементом фінансового управління підприємством, оскільки вона дозволяє ефективно планувати, контролювати та аналізувати витрати, сприяючи оптимізації виробничих процесів та збільшенню прибутковості.

Промислові підприємства часто стикаються зі складнощами в управлінні величезними потоками витрат, пов'язаних з закупівлею сировини, обладнанням, працею та інфраструктурними витратами. Організація обліку витрат допомагає з'ясувати, куди йдуть кошти та як їх можна оптимізувати.

Дослідження особливостей організації обліку витрат виробництва проведено на прикладі фінансово-господарської діяльності ТОВ “ВЕСМАК”.

Підприємство “ВЕСМАК” зареєстроване згідно нормативного законодавства та за формою власності є товариством з обмеженою відповідальністю. Діє на підставі Статуту в якому передбачені всі суттєві умови заснування, діяльності і ліквідації (припинення) Товариства.

Товариство набуло статусу юридичної особи з моменту його державної реєстрації. ТОВ “ВЕСМАК” взято на облік платника податків 08.12.2017 р. та отримало реєстраційний номер 41793089.

Підприємство є одним з найбільших виробників снеків в західній частині України. Товариство займається виготовленням продукції з насіння соняшника, снеків та бакалійних виробів, а саме, арахіс в асортименті, гарбузове насіння, ядра та насіння соняшника в асортименті, драже в асортименті, кукурудзяні палички та повітряні зерна кукурудзи, фісташки смажені в асортименті.

Згідно даних державного реєстру юридичних осіб ТОВ “ВЕСМАК” займається такими основними видами діяльності:

- 10.39 Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів;
- 10.41 Виробництво олії та тваринних жирів;
- 10.81 Виробництво цукру;
- 10.82 Виробництво какао, шоколаду та інших кондитерських виробів;
- 10.89 Виробництво інших харчових продуктів, н.в.і.у.;
- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 47.99 Інші види роздрібної торгівлі поза магазинами;
- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт;
- 82.92 Пакування.

Підприємство має на меті створити сприятливі умови для виробництва якісної продукції за доступними цінами для споживача. Для цього здійснює впровадження сучасних технологій виробництва, розширення асортименту, створення нових товарних груп. Для здійснення господарської діяльності підприємства сформовано статутний капітал у розмірі 5 000 000 грн. та внесений власником у повному розмірі.

ТОВ “ВЕСМАК” перебуває на загальній системі оподаткування та є платником таких податків та зборів: податок на прибуток, податок на додану вартість, мито, податок з доходи фізичних осіб, військовий збір, єдиний

соціальний внесок, рентна плата за спеціальне використання води, екологічний податок.

На підприємстві використовується автоматизована форма ведення обліку з застосуванням програмного забезпечення, а саме “BAS Бухгалтерії” та “MEDoc” (для подання звітності).

Організація бухгалтерського обліку є систематичним підходом до збору, класифікації, реєстрації та аналізу фінансової інформації в межах підприємства з метою забезпечення точного відображення фінансових операцій та створення достовірних фінансових звітів. Організація бухгалтерського обліку передбачає створення системи внутрішнього контролю, яка дозволяє ефективно використовувати ресурси, дотримуватися правових норм та стандартів, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення [23].

Основною метою організації обліку витрат виробництва є ефективно планування, контроль та аналіз витрат, спрямоване на забезпечення оптимального використання ресурсів підприємства та забезпечення вигідності виробництва. Це дозволяє зменшити витрати, підвищити прибутковість та конкурентоспроможність підприємства.

Основними завданнями організації обліку витрат виробництва на підприємстві є:

1. визначення видів витрат та їх класифікація для аналізу та контролю;
2. формування нормативів витрат на основі аналізу виробничих процесів;
3. проведення обліку фактичних витрат та порівняння їх із нормативами;
4. аналіз витрат з метою пошуку шляхів оптимізації та зменшення витрат;
5. управління витратами з метою забезпечення максимальної ефективності виробництва;
6. формування відповідної звітності для внутрішнього та зовнішнього використання.

Перелічені завдання спрямовані на забезпечення оптимального використання ресурсів підприємства та досягнення його стратегічних цілей.

Далі ознайомимось з структурою бухгалтерії підприємства. Структура бухгалтерії - це організаційна схема або розподіл функцій та відповідальності в межах бухгалтерського відділу або служби підприємства.

На підприємстві створено бухгалтерський відділ, який підпорядковується головному бухгалтеру. Окрім цього підприємство користується послугами аутсорсингової компанії з веденням бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік витрат, окрім законодавчих нормативних документів регулюється також документами розроблених безпосередньо самим підприємством, одним з яких є Наказ про облікову політику підприємства. Цей наказ містить розділи, які описують принципи та організацію обліку витрат у діяльності. Облікова політика підприємства розробляється так, щоб фінансові звіти відповідали всім вимогам Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, Положенням стандартам бухгалтерського обліку та міжнародним стандартам.

Головна мета Наказу про облікову політику - забезпечити єдність та стабільність у веденні обліку на підприємстві, щоб усі фінансові операції відображалися відповідно до встановлених стандартів та вимог. Він затверджується керівником підприємства і має обов'язковий характер для всіх підрозділів та працівників, які безпосередньо займаються обліком. Цей документ є основою для складання фінансової звітності підприємства та використовується в управлінському процесі для прийняття стратегічних рішень.

Відповідно до наказу про облікову політику підприємство “ВЕСМАК” облік витрат ведеться на рахунках 9 класу “Витрати діяльності”. За базу розподілу загально виробничих витрат прийнято прямі матеріальні витрати, що включені до виробничої собівартості звітного періоду.

Згідно наказу на підприємстві встановлено перелік і склад змінних та постійних загально виробничих витрат, що подано у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Розподіл загальновиробничих витрат на змінні та постійні згідно додатку до наказу про облікову політику ТОВ “ВЕСМАК”

| Змінні ЗВВ | Постійні ЗВВ |
|---|---|
| Амортизація вантажних автомобілів вантажопідйомністю понад 2 т виробничого та загальновиробничого (цехового, дільничного) призначення | Амортизація необоротних активів усього виробничого та загальновиробничого (цехового, дільничного) призначення, крім вантажних автомобілів вантажопідйомністю понад 2 т. |
| Оплата праці та відрахування на соціальні заходи загальновиробничого персоналу, зайнятого обслуговуванням виробничого процесу | Оплата праці апарату управління цехами, дільницями, відрахування на соціальні заходи, витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, ділянок |
| Витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг | Витрати на утримання та експлуатацію необоротних активів виробничого та загально виробничого призначення |
| Витрати на матеріали (запчастини) до загальновиробничого обладнання | Витрати, пов'язані з утриманням пожежної та сторожової охорони |
| | Витрати на ремонт основних засобів виробничого та загальновиробничого призначення |
| | Витрати на охорону навколишнього природного середовища (утримання та експлуатацію очисних споруд; витрати на зберігання, переробку та охорону відходів; витрати на очищення стічних вод |

Для виробничого підприємства важливим етапом є калькулювання статей собівартості продукції. ТОВ “ВЕСМАК” застосовує нормативний метод калькулювання виробничої собівартості, який базується на встановленні та використанні норм витрат матеріалів, праці та інших виробничих ресурсів. Цей метод передбачає порівняння фактичних витрат з нормативними, що дозволяє виявляти відхилення та аналізувати їх причини.

В табл.2.2 наведено перелік статей калькулювання згідно додатку до наказу про облікову політику.

Таблиця 2.2

**Перелік та склад статей калькулювання собівартості готової продукції
згідно додатку до наказу про облікову політику ТОВ “ВЕСМАК”**

| № | Найменування статей калькулювання |
|----|--|
| 1. | Сировина матеріали |
| 2. | Витрати на оплату праці працівників, залучених до виробництва продукції (основна і додаткова заробітна плата) |
| 3. | Відрахування на загальнообов’язкове державне соціальне страхування |
| 4. | Амортизація виробничого обладнання |
| 5. | Втрати від браку |
| 6. | Розподілені загальновиробничі витрати |

Документування операцій з обліку витрат і калькулювання собівартості продукції на підприємстві є важливим етапом в управлінні виробництвом та фінансовим плануванні. Цей процес включає в себе реєстрацію та аналіз витрат, які входять до складу собівартості продукції, а також визначення загальної вартості виготовленого товару або послуги.

Основні первинні документи з обліку витрат виробництва та готової продукції на підприємстві включають в себе різноманітні документи, які реєструють витрати в процесі виробництва продукції. Зокрема, до таких документів належать: накладна на внутрішнє переміщення матеріалів, замовлення на виготовлення продукції, акт списання браку та відходів, накладна на витрати виробництва, журнал обліку витрат, рахунки-фактури від постачальників, технологічні карти та звіти про готову продукцію [25]. Ці документи використовуються для реєстрації, аналізу та контролю за витратами та операціями виробництва, сприяючи при цьому ефективному управлінню процесами виробництва та прийняттю управлінських рішень.

При відпуску і реалізації товарів формуються такі документи, як видаткова накладна, акт-вимога на відпуск товарів, товарно-транспортна накладна і ін. Детальний перелік первинних документів подано в табл. 2.3.

Як вже було згадано вище на підприємстві використовується нормативний метод обліку витрат на виробництво продукції. Нормативний метод передбачає визначення стандартних (норм) значень витрат на ресурси, такі як матеріали, робочий час, енергія тощо, для виробництва одиниці продукції. На основі встановлених нормативів обчислюються прогнозовані витрати на виробництво. Нормативний метод використовується для планування виробництва та розрахунку фінансових показників, таких як вартість продукції, визначення цін, аналіз прибутковості тощо [26].

Таблиця 2.3

Основні первинні документи з обліку витрат виробництва та готової продукції підприємства

| № | Господарська операція | Первинний документ |
|----|--|--|
| 1. | Розрахунок змінних витрат | Планова та фактична калькуляція |
| 2. | Відпуск сировини і матеріалів у виробництво | Лімітно-забірна картка; накладна внутрішньогосподарського переміщення, акт-вимога |
| 3. | Списання сировини і матеріалів | Виробничий акт на списання сировини і матеріалів, акт-вимога |
| 4. | Надані послуги сторонніх організацій | Рахунок-фактура, акт виконаних робіт |
| 5. | Розрахунок амортизації | Відомість нарахування амортизації; розрахунок бухгалтерії |
| 6. | Відпуск, реалізація товарів | Товарно-транспортна накладна на підставі договорів, розпоряджень, видаткова накладна, акт-вимога на відпуск товарів |
| 7. | Розрахунок ЗВВ, адміністративних витрат і витрат на збут | Розрахунок бухгалтерії, відомість розподілу накладних витрат |
| 8. | Нарахування та сплата заробітної плати | Табель обліку робочого часу, відомість нарахування заробітної плати, наряд на виконані роботи; розрахунково-платіжна відомість на працівника і зведена |
| 9. | Розрахунок єдиного соціального внеску | Розрахунок бухгалтерії |

Отже, організаційно-методичні особливості обліку витрат виробництва визначаються системою методів, процедур та стандартів, які застосовуються для збору, обробки та аналізу витрат у виробничій діяльності підприємства.

Ефективна система обліку витрат дозволяє забезпечити точний аналіз витрат, раціональне використання ресурсів, контроль над виробництвом та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Важливою є не лише розробка системи обліку витрат, але й постійне вдосконалення і адаптація її до змін у виробничому середовищі та вимог ринку. Дотримання вимог законодавства та міжнародних стандартів, навчання та розвиток персоналу, а також постійна оптимізація виробничих процесів є ключовими аспектами для успішної реалізації організаційно-методичних особливостей обліку витрат виробництва.

2.2. Методичні особливості обліку виробничих витрат підприємства

На сьогоднішній день розробка та вдосконалення методів обліку виробничих витрат є надзвичайно актуальним завданням для підприємств, оскільки це дозволяє забезпечити ефективне управління всіма видами ресурсів та збільшити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання на відповідному ринку.

Методичні особливості обліку виробничих витрат підприємства визначаються комплексом науково-обґрунтованих принципів та підходів, що дозволяють забезпечити достовірний, точний та об'єктивний облік витрат і контроль за ними.

У діяльності ТОВ “ВЕСМАК” витрати класифікуються на:

- виробничі витрати;
- витрати періоду (збутові витрати, адміністративні витрати та інші операційні витрати).

В результаті дослідження встановлено, що на досліджуваному підприємстві організація обліку витрат та розрахунок собівартості продукції здійснюється на високому рівні і відповідають вимогам положень бухгалтерського обліку. А також організація обліку враховує специфіку діяльності підприємства в цілому.

Організація та ведення обліку витрат здійснюється на підприємстві згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”. Відповідно даного положення витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Якщо ж виникає ситуація, коли витрати неможливо прямо пов’язати з доходами певного періоду, то вони відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Так, витрати підприємства визнаються за наступних умов:

1. Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.
2. Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.
3. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.
4. Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами [4].

У Наказі про облікову політику підприємства “ВЕСМАК” міститься перелік і порядок використання рахунків обліку для кожного виду витрат.

Так, аналітичні рахунки у розрізі видів продукції відкриваються на синтетичному рахунку 23 “Виробництво”. В дебеті цього рахунку накопичуються всі прямі виробничі витрати (матеріальні, трудові) та списується брак із виробництва. Також сюди списуються загальновиробничі витрати після їх розподілу на певний вид продукції.

На рахунку 231 “Основне виробництво” обліковуються всі виробничі витрати з подальшим відкриттям аналітики:

- 231.11 “Арахіс”

- 231.11.1 “Арахіс смажений нелущений”
- 231.11.2 “Арахіс смажений лущений”
- 231.12 “Гарбузове насіння”
- 231.12.1 “Гарбузове насіння смажене неочищене”
- 231.13 “Насіння соняшника”
- 231.13.1 “Насіння соняшника смажене ”
- 231.13.2 “Насіння соняшника смажене солене”
- 231.14 “Ядро соняшника”
- 231.14.1 “Ядро соняшника смажене зі смаком бекону”
- 231.14.2 “Ядро соняшника смажене зі смаком курки”
- 231.14.3 “Ядро соняшника смажене зі смаком сиру”

Аналогічно цьому відкривається аналітика по рахунках 26 “Готова продукція” і 901 “Собівартість реалізованої готової продукції”, що передбачено в робочому плані рахунків.

У табл. 2.4 наведено витяг з робочого плану рахунків щодо рахунку 23 “Незавершене виробництво”.

Таблиця 2.4

Витяг з робочого плану рахунків у розрізі витрат на виробництво

| | | |
|---------------------------------------|----------------------------|---|
| Рах. 231 «Основне виробництво» | 231.11 “Арахіс” | 231.11.1 “Арахіс смажений не лущений” |
| | | 231.11.2 “Арахіс смажений лущений” |
| | 231.12 “Гарбузове насіння” | 231.12.1 “Гарбузове насіння смажене неочищене” |
| | 231.13 “Насіння соняшника” | 231.13.1 “Насіння соняшника смажене ” |
| | | 231.13.2 “Насіння соняшника смажене солене” |
| | 231.14 “Ядро соняшника” | 231.14.1 “Ядро соняшника смажене зі смаком бекону” |
| | | 231.14.2 “Ядро соняшника смажене зі смаком курки” |
| | | 231.14.3 “Ядро соняшника смажене зі смаком сиру” |
| | | 231.14.4 “Ядро соняшника смажене зі смаком сметана з зеленню” |

В результаті проведених досліджень облікових записів і документів, встановлено, що синтетичний облік виробничих витрат відображається складанням типових кореспонденцій рахунків на основі даних первинних документів.

В загальних рисах облік виробничих витрат являє собою систему обліку, яка здійснює фіксування, аналіз та контроль витрат, пов'язаних з виробництвом готової продукції суб'єкта господарської діяльності. Його ціль полягає в тому, щоб забезпечити ефективне використання ресурсів підприємства, максимізувати прибутковість та конкурентоспроможність.

Варто також зазначити, що облік витрат має бути гнучким і адаптивним до змін у виробничих процесах, ринкових умовах та технологічних інноваціях. Оскільки час не стоїть на місці і підприємству потрібно швидко реагувати на зміни та вдосконалювати свої виробничі практики.

Облік виробничих витрат включає в себе всі витрати, пов'язані з виробництвом, такі як сировина, матеріали, праця, енергія, амортизація обладнання та інші накладні витрати. Інформація про виробничі витрати аналізується та представляється у вигляді фінансових звітів та аналітичних звітів, які дозволяють керівництву оцінити ефективність виробництва та приймати належні управлінські рішення.

Згідно класифікації рахунків бухгалтерського обліку, рахунок 23 “Виробництво” є калькуляційним, на ньому накопичуються всі прямі витрати пов'язані з виробництвом продукції і залишок на якому показує суму незавершеного виробництва, а вартість готової продукції при оприбуткуванні переходить на активний рахунок 26 “Готова продукція”.

Правильно організований облік виробничих витрат допомагає керівництву підприємства приймати стратегічні рішення щодо оптимізації виробничих процесів, зменшення витрат, вдосконалення продуктивності та підвищення прибутковості.

В табл. 2.5 наведено основні кореспонденції рахунків з обліку виробничих витрат підприємства.

Таблиця 2.5

**Основні кореспонденції господарських операцій з обліку витрат
виробництва на ТОВ «ВЕСМАК»**

| № | Зміст господарської операції | Кореспонденція рахунків | |
|---|---|-------------------------|----------|
| | | Дт | Кт |
| 1 | Відпущено на потреби виробництва виробничі запаси, МШП | 23.11-14 | 20, 22 |
| 2 | Нараховано заробітну плату працівниками виробництва | 23.11-14 | 66 |
| 3 | Проведено відрахування на соціальне страхування згідно з чинним законодавством | 23.11-14 | 65 |
| 4 | Нараховано амортизацію основних засобів, нематеріальних активів, що використовуються для потреб виробництва | 23.11-14 | 13 |
| 5 | Акцептовано рахунок постачальника за послуги, надані для потреб виробництва (вода, енергія, зв'язок) | 23.11-14 | 63 |
| 6 | Включено до собівартості продукції, робіт, послуг відповідну частку загальновиробничих витрат | 23.11-14 | 91 |
| 7 | Оприбутковано готову продукцію, напівфабрикати власного виробництва | 26.11-14 | 23.11-14 |
| 8 | Відображено собівартість готової продукції | 90.11-14 | 26.11-14 |

Загальновиробничі витрати є одним із ключових показників в економічному аналізі підприємства. Вони відображають сукупність витрат, пов'язаних із управлінням та підтримкою виробничого процесу загалом, без прив'язки до конкретної продукції.

Загальновиробничі витрати складаються з:

- витрат на управління виробництвом;
- витрат на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;
- амортизація основних засобів загальновиробничого призначення;
- амортизація нематеріальних активів загальновиробничого призначення;
- витрати на вдосконалення технології й організації виробництва;

- витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення загальних приміщень виробничого призначення;
- витрати на вдосконалення технології й організації виробництва;
- витрати на охорону праці, техніку безпеки й охорону довкілля;
- плата за оренду землі та майна виробничого призначення тощо.

Завдяки цим витратам забезпечується підтримка інфраструктури, необхідної для виробництва, а також розвиток та вдосконалення процесів управління. Крім того, вони дозволяють забезпечити виробництво необхідними ресурсами та засобами зберігання, що є важливим для забезпечення безперервного виробничого процесу.

Оскільки загальновиробничі витрати не можна прямо віднести до конкретної номенклатури, вони розподіляються між різними видами виробів послуг на основі певних ключових показників, наприклад, базою розподілу може виступати обсяг виробництва продукції, заробітна плата працівників основного виробництва та ін.

Аналітичний облік загальновиробничих витрат проводиться за видами діяльності підрозділів підприємства ТОВ «ВЕСМАК» використовує такі рахунки обліку ЗВВ:

- 91 «Загальновиробничі витрати»
- 91.1 «Цех обсмажування, фасування»
- 91.2 «Цех очистки, калібровки»
- 91.3 «Виробництво»
- 91.4 «ЗВВ Ремонтний цех»
- 91.5 «ЗВВ Допоміжний цех»
- 91.6 «ЗВВ Пакувальний цех»
- 91.5 «ЗВВ інші».

Основні кореспонденції господарських операцій з відображення в обліку загальновиробничих витрат на ТОВ «ВЕСМАК» наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Основні кореспонденції господарських операцій з обліку
загальновиробничих витрат на ТОВ «ВЕСМАК»**

| № | Зміст господарської операції | Кореспонденція рахунків | |
|---|---|-------------------------|--------|
| | | Дт | Кт |
| 1 | Списано запаси, які використовуються для ремонту цеху обсмажування | 91.1 | 20 |
| 2 | Нараховано заробітну плату майстру цеху | 91.1 | 66 |
| 3 | Нараховано ЄСВ на заробітну плату майстра цеху | 91.1 | 65 |
| 4 | Відображено заборгованість перед постачальниками за надання послуг із опалення цеху | 91.1 | 63, 68 |
| 5 | Нараховано амортизація загальновиробничого призначення | 91.1 | 13 |
| 6 | Розподілено та списано частину загальновиробничі витрати на “Арахіс смажений не лущений” | 231.11.1 | 91.1 |
| 7 | Розподілено та списано частину загальновиробничі витрати на “Арахіс смажений лущений” | 231.11.2 | 91.1 |
| 8 | Розподілено та списано частину загальновиробничі витрати на “Гарбузове насіння смажене неочищене” | 231.12.1 | 91.1 |

Отже, методичні особливості обліку виробничих витрат є ключовим елементом в ефективному управлінні виробничими процесами підприємства. Важливою складовою ефективного обліку витрат виробництва є правильна класифікація витрат, формування собівартості продукції та аналіз витрат з метою оптимізації виробничих процесів. Постійне вдосконалення методів та процедур обліку дозволяє підприємству підтримувати конкурентоспроможність на ринку та досягати стратегічних цілей.

2.3. Калькулювання та облік готової продукції підприємства

Облік готової продукції за виробничою собівартістю є необхідним інструментом для ефективного управління виробництвом. Він дозволяє

підприємствам оптимізувати виробничі процеси, забезпечити конкурентоспроможність на ринку та приймати обґрунтовані управлінські рішення з метою забезпечення стабільного фінансового стану та успішного розвитку.

Облік готової продукції за виробничою собівартістю базується на розрахунку витрат на виробництво одиниці продукції, включаючи прямі матеріальні витрати, пряму працю та виробничі загальновиробничі витрати. Цей підхід дозволяє встановити реальну собівартість продукції, що є критичним для правильного формування цін, розрахунку прибутковості та управління фінансами підприємства.

Згідно плану рахунків бухгалтерського обліку для обліку готової продукції передбачений рахунок 26 “Готова продукція”. Відповідно до Інструкції по застосуванню плану рахунків, до готової продукції належить, продукція, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам [27]. За дебетом цього рахунку відображається надходження готової продукції з виробництва за виробничою або нормативною вартістю, повернення від покупця, дооцінка продукції, оприбуткування надлишків в результаті інвентаризації. Відповідно за кредитом цього рахунку відображається списання готової продукції. Кінцеве сальдо активного рахунку 26 “Готова продукція” на кінець звітного періоду повинно відповідати залишкам готової продукції згідно відомості та їх наявності на складі.

Готова продукція може мати як кількісний, так і вартісний характер. У даних бухгалтерського обліку готова продукція має оцінюватись за фактичною собівартістю виробництва.

Для обліку собівартості реалізованої продукції призначений рахунок 901 “Собівартість реалізованої готової продукції”. Дебетове сальдо цього рахунку наприкінці кожного звітного періоду списується на рахунок 79 “Фінансовий результат”.

Відповідно до п. 11 П(С)БО 16 “Витрати”, до собівартості реалізованої продукції включається: виробнича собівартість готової продукції; нерозподілені постійні загальновиробничі витрати; понаднормові виробничі витрати [4].

Бухгалтерські проводки з обліку готової продукції наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Основні кореспонденції господарських операцій з обліку готової продукції на ТОВ «ВЕСМАК»

| № | Зміст господарської операції | Кореспонденція рахунків | |
|----|---|-------------------------|-----|
| | | Дт | Кт |
| 1 | Відображено передачу на склад готової продукції з виробництва, оціненої за фактичною собівартістю | 26 | 23 |
| 2 | Списано фактичну собівартість реалізованої готової продукції | 90 | 26 |
| 3 | Відображено дооцінку готової продукції | 26 | 42 |
| 4 | Відображено суму уцінки готової продукції | 946 | 26 |
| 5 | Одержані пені, штрафи, неустойки від інших підприємств у вигляді готової продукції і товарів | 26 | 715 |
| 6 | Оприбутковано лишки готової продукції і товарів, які були виявлені в результаті інвентаризації | 26 | 719 |
| 7 | Виявлено при інвентаризації недостачу готової продукції і віднесено суму на відповідальну особу | 375 | 26 |
| 8 | Відображено в складі готової продукції напівфабрикати власного виробництва | 26 | 25 |
| 9 | Використано готову продукцію для невиробничих потреб | 92,93 | 26 |
| 10 | Списано вартість готової продукції, втраченої внаслідок стихійних лих, аварій, пожеж | 99 | 26 |

Для виробничого підприємства важливо обрати такий метод обліку витрат, який дозволить максимально точно відобразити суму матеріальних, трудових та інших витрат для виробництва продукції. Метод обліку витрат визначається як система прийомів організації документування та узагальнення витрат виробництва, що спрямовані на точне визначення фактичної собівартості [28].

Залежно від специфіки діяльності та управлінських потреб підприємства, можуть застосовуватися різні методи обліку витрат, такі як нормативний, позамовний, за обсягами виробництва тощо. Вибір конкретного методу залежить

від характеру виробництва, доступних даних, стратегії підприємства та інших факторів. В табл. 2.8 наведений перелік методів обліку витрат та їх суть.

Таблиця 2.8

Методи обліку витрат виробництва

| № | Метод | Характеристика |
|---|--------------------------|---|
| 1 | Облік нормативних витрат | Полягає у формуванні фактичної собівартості за нормами витрат, які попередньо розроблені підприємством, залежно від технологічних потреб. Основна особливість цього методу полягає в тому, що в обліку відображаються витрати, які повинні бути (стандартні витрати), а не ті які вже здійснені |
| 2 | Позамовний | Витрати групуються по замовленнях на виробництво окремого виробу чи партії. Об'єктом обліку в цьому випадку виступає окреме замовлення і вже після його повного виконання (закриття) проводиться калькулювання собівартості виробу |
| 3 | Попроцесний | Виробничі витрати в обліку відображаються не за видами продукції, а за процесами. Особливість цього методу в тому, що всі прямі витрати групуються в розрізі статей за окремими технологічними процесами, об'єктами калькулювання та за місцями виникнення |
| 4 | Облік фактичних витрат | Згідно цього методу виробнича собівартість готової продукції формується на основі фактичних витрат, які накопичуються. Відмінністю даного методу є те, що в обліку не відображається сума витрат за нормами |
| 5 | Подетальний | Витрати на виробництво вираховуються по окремих деталях, а собівартість виробу формується за допомогою підсумування собівартості назв виробів. Даний метод найчастіше використовується у велико серійному та масовому виробництві |
| 6 | Попередільний | Особливість даного методу полягає в тому, що виробництво готової продукції складається з декількох послідовних переділів і на кожному з них формується фактична собівартість |

З табл. бачимо, що в залежності від методу, який застосовується отримуються різні вихідні дані для розрахунку собівартості виробу. Правильний вибір методу допомагає забезпечити точний фінансовий облік, ефективно управління виробництвом.

Кожен метод має свої переваги та недоліки, наприклад, нормативний метод вважають найпрогресивнішим, оскільки він дозволяє складати калькуляцію за кожним видом продукції на основі кошторису витрат. Даний метод також

дозволяє аналізувати причини та фактори відхилень, за допомогою щоденного документування витрат.

Позамовний метод підходить для підприємств з дрібносерійним та тривалим технологічним циклом виробництва. Даний метод передбачає використання системи відкриття замовлень, кожному з яких присвоюється індивідуальний номер. Недоліками даного методу є:

1. повну собівартість можна визначити тільки після закінчення замовлення;
2. складний операційний контроль та аналіз витрат;
3. складність та трудомісткість проведення інвентаризації незавершеного виробництва [29].

Передільний метод обліку витрат використовується підприємствами з масовим виробництвом, у яких продукція виготовлюється на декількох послідовних етапах і продукція є відносно однорідною [30]. Собівартість готової продукції обчислюється на кінці кожного етапу (переділу). В залежності від специфіки виробництва підприємство визначає яка кількість переділів буде здійснюватися. Однією з переваг даного методу є те, що він дозволяє реалізовувати проміжний продукт, який не пройшов всі етапи виробництва. Це в свою чергу може бути додатковим джерелом доходу для підприємства.

Одним із різновидів передільного методу обліку витрат є попроцесний. Він застосовується, якщо підприємство виготовляє однотипну продукцію і вона проходить безперервним потоком від однієї технологічної ділянки до іншої.

Окрім зазначених вище методів, можуть застосовуватись ще такі: директ-костинг, стандарт-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, АВС-метод, LCC-метод, бенчмаркетинг. Перелічені методи найчастіше використовуються в зарубіжній практиці.

Метод директ-костинг передбачає поділ виробничих витрат на постійні і змінні. Постійні витрати не відносяться на собівартість та не розподіляються на виготовлену продукцію, а вважаються витратами періоду і одразу списуються на результат господарської діяльності. Облік витрат і калькулювання здійснюється за змінними витратами [31].

Система стандарт-костинг передбачає використання стандартних норм витрат на виробництво, які попередньо встановлюються на основі аналізу інформації про попередні періоди або виходячи з прогнозів. Переваги методу стандарт-костингу включають простоту в розрахунках, можливість оперативного аналізу витрат та виявлення відхилень, що дозволяє швидко реагувати на них. Однак цей метод може бути менш точним у порівнянні з іншими методами. Для успішного застосування методу стандарт-костингу необхідно регулярно оновлювати стандарти витрат та відслідковувати зміни в умовах виробництва та ринкових умовах.

Таргет-костинг є стратегічним методом управління витратами, який зосереджений на досягненні певного рівня витрат виробництва. Цей метод використовується для визначення цільової ціни, яка базується на вимогах ринку та прибуткових цілях підприємства.

Метод кайзен-костинг передбачає цикл постійних покращень, що включає в себе планування, впровадження, аналіз результатів і коригування. Основною метою кайзен-костингу є зниження витрат на виробництво шляхом ефективного використання ресурсів, оптимізації процесів та впровадження ефективних методів управління витратами.

ABC метод - це метод обліку витрат, що базується на визначенні вартості продукції або послуг на основі сукупності процесів або робочих операцій, необхідних для їх виробництва [32]. Він використовується для більш точного розподілу витрат між різними продуктами, послугами чи іншими об'єктами управління, з метою кращого управління виробничими процесами і прийняття рішень. На сьогоднішній день цей метод вважається найперспективнішим.

Метод LCC (Life Cycle Costing) - це метод обліку витрат, який враховує всі витрати, пов'язані з продуктом або послугою протягом всього життєвого циклу. Цей метод розглядає вартість продукту як суму всіх витрат, які виникають від його створення та реалізації. Даний метод допомагає виявляти оптимальні стратегії виробництва та управління ресурсами, сприяючи ефективному використанню бюджетних та матеріальних ресурсів.

Суть методу бенчмаркінг полягає в порівнянні власної діяльності, продуктів або процесів з успішними організаціями і результатами у схожих сферах або галузях [33]. Основна мета бенчмаркінгу - виявлення можливостей для покращення шляхом аналізу, порівняння і використання найбільш ефективних стратегій та практик.

Облік готової продукції є важливою складовою системи обліку виробництва, яка дозволяє підприємствам ефективно управляти виробничими процесами, контролювати витрати та досягати стратегічних цілей. Також добре організований облік готової продукції дозволяє здійснювати аналіз ефективності виробництва шляхом відстеження обсягів виготовленої продукції, вартості виробництва та порівняння їх з нормативними показниками. Це допомагає виявляти витрати та ефективності виробництва та приймати управлінські рішення щодо їх оптимізації.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ ТА АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ТОВ “ВЕСМАК”

3.1. Організація та методика аудиту виробних витрат підприємства

Згідно сучасних підходів до управління підприємством, аудит витрат відіграє ключову роль у фінансовій діяльності підприємства. Аудит витрат необхідний для перевірки дотримання підприємством внутрішніх та зовнішніх правил та норм щодо управління витратами, ефективності та достовірності витрат, виявлення порушень та недоліків у системі контролю, забезпечення точності даних фінансової звітності.

Аудит виробних витрат є процесом, за допомогою якого здійснюється об'єктивна перевірка і оцінка витрат, пов'язаних з виробництвом товарів чи наданням послуг на підприємстві. Аудитори використовують спеціальні аудиторські методи та техніки для виявлення та аналізу факторів, що впливають на виробничі витрати, з метою підвищення ефективності виробничого процесу та зниження витрат [34].

Аудит витрат виробництва проводять для отримання впевненості в достовірності ведення обліку та правильного відображення даних у фінансовій звітності. Аудит є важливою стратегічною дією для будь-якого підприємства, яка дозволяє забезпечити ефективне використання ресурсів, підвищити прибутковість та підвищити конкурентоспроможність на ринку.

Об'єктами аудиту виробничих витрат є:

- елементи облікової політики;
- інформація первинних документів;
- реєстрів обліку;
- фінансова звітність [35]

До завдань аудиту можна віднести збір, обробку, аналіз аудиторських доказів, які характеризують діяльність підприємства

Завдання аудиту витрат діяльності підприємства можна узагальнити в такі пункти:

1. оцінка ефективності систем управління витратами;
2. перевірка достовірності та точності обліку витрат;
3. виявлення та аналіз факторів, які впливають на збільшення або зменшення витрат;
4. порівняння витрат з планованими показниками та нормативами;
5. рекомендації щодо оптимізації витрат та підвищення ефективності управління ними.

Основним документом організаційно-методологічного забезпечення проведення аудиту є програма аудиту. У програмі аудиту визначаються об'єкт та процедури аудиту, послідовність здійснення процедур та необхідна робоча документація [36].

У робочих документах аудитор відображає результати виконання аудиторських процедур. Форми і зміст цих документів аудитор визначає самостійно.

При проведенні аудиту витрат використовуються такі джерела інформації:

- первинні документи (накладні, акти, лімітно-збірні картки, розрахунково платіжні відомості, авансові звіти тощо);
- облікові реєстри аналітичного та синтетичного обліку (картки аналітичного обліку, головна книга по рахунках другого та дев'ятого класу);
- звітність підприємства;
- акти та довідки попередніх перевірок, аудиторські висновки та рекомендації.

Щодо етапів аудиту та аудиторських процедур, їх послідовність та характер залежать від конкретних умов та особливостей суб'єкта господарювання. Основні етапи аудиту включають планування, збір документів, аналіз та оцінку, формування висновків та рекомендацій щодо об'єктів аудиту та підприємства в цілому [37].

В табл. 3.1 наведено перелік етапів аудиту та процедур які використовуються на кожному з них.

Таблиця 3.1

Етапи проведення аудиту витрат виробництва

| № | Етап аудиторської перевірки | Аудиторські процедури |
|----|-----------------------------|---|
| 1. | Підготовчий | Укладання договору на проведення аудиту, ознайомлення з діяльністю підприємства, оцінка системи бухгалтерського обліку та контролю, планування аудиту виробничих витрат |
| 2. | Основний | Включає в себе процедури фактичної перевірки: залишків на початку періоду залишків незавершеного виробництва правильності обліку матеріальних витрат, витрат на оплату праці, амортизації та інших прямих витрат нарахувань та розподілу загальновиробничих витрат правильності та повноти формування статей калькулювання згідно аналітичних рахунків аналіз калькуляції продукції аналіз та зіставлення даних обліку з формами звітності |
| 3. | Заключний | Підготовка і формування аудиторського висновку, звіту та рекомендацій |

Розробка методики аудиту виробних витрат є важливим етапом процесу аудиту. Цей етап передбачає створення систематичного плану, який визначає послідовність дій та методи, які будуть застосовуватися під час аудиту. Розробка методики включає аналіз ризиків виробних витрат, вибір аудиторських процедур та розробку плану збору та аналізу даних [38]. Методика аудиту допомагає забезпечити системність та ефективність процесу аудиту виробних витрат, що дозволяє зробити об'єктивні висновки та рекомендації.

Аудиторські процедури – це сукупність дій аудиторських фірм та аудиторів, операцій, етапів зі збору та обробки даних з метою отримання необхідної інформації для підтвердження достовірності фінансової звітності [39].

Аудиторські процедури можуть включати аналіз фінансових звітів, перевірку первинних документів, спостереження за процесами внутрішнього контролю, проведення інтерв'ю з персоналом підприємства та інші дії, спрямовані на отримання достовірної інформації. Детальний перелік аудиторських процедур наведено в табл. 3.2

Таблиця 3.2

Процедури для одержання аудиторських доказів

| Назва процедури | Зміст процедури |
|-------------------------|---|
| Перевірка | Вивчення записів, документів або матеріальних активів |
| Спостереження | Нагляд за процесом або процедурою, що виконуються іншими особами |
| Запит і підтвердження | Звернення за інформацією до обізнаних осіб усередині суб'єкта господарювання або поза його межами та одержання і аналіз відповіді на запит |
| Тестування контролю | Спрямована на оцінку ефективності функціонування системи контролю, яка призначена для запобігання, виявлення та виправлення суттєвих відхилень на рівні заявлень |
| Підрахунок (обчислення) | Перевірка арифметичної точності сум у первинних документах і облікових записах або проведення незалежних підрахунків |
| Порівняння | Порівняння фактичних результатів з попередніми періодами, бенчмарками або іншою аналогічною інформацією |
| Аналітичні процедури | Аналіз важливих фінансових показників і тенденцій, а також подальше вивчення відхилень та взаємозв'язків, які суперечать іншій релевантній інформації або відрізняються від прогнозованих сум |

Завершальним етапом проведення аудиту витрат виробництва виступає узагальнення результатів, формування документів, аналіз порушень, підписання аудиторського звіту.

Типове порушення - це недолік або невідповідність, яка виявляється в процесі аудиту. Це може бути порушенням внутрішнього контролю, недотриманням нормативних вимог або стандартів, а також помилками в первинній документації [40].

Такі порушення можуть призводити до відхилень у фінансовій звітності, невірному представлення фінансової ситуації підприємства, а також до ризиків та втрат.

Перелік типових порушень під час аудиту витрат підприємства наведено в табл. 3.3

Таблиця 3.3

Типові помилки під час перевірки (аудиту) виробничих витрат

| № | Перелік слабких місць та типових помилок і порушень |
|----|--|
| 1. | Віднесення загальновиробничих витрат у повному обсязі у собівартість реалізації готової продукції |
| 2. | Включення у виробничу собівартість суму нарахованої амортизації всіх об'єктів основних засобів, а не тільки виробничого призначення |
| 3. | Розподіл адміністративних витрат підприємства до складу виробничих |
| 4. | Включення до собівартості суму відсотків за користуванням кредиту |
| 5. | Витрати на утримання автотранспорту загальновиробничого призначення відображаються в складі інших витрат операційної діяльності |
| 6. | Транспортно-заготівельні витрати відображаються в складі загальновиробничих витрат та в подальшому розподіляються між виробничими та фінансовими витратами |
| 7. | Не використовуються витратні рахунки для списання нестач запасів |
| 8. | Витрати, які згідно податкового законодавства не включаються до складу валових відображаються без використання рахунків 9 класу |

Ще однією важливою складовою аудиту витрат підприємства є перевірка відповідності витрат здійсненим витратам із затвердженими бюджетами та планами. Це дозволяє виявити розбіжності та визначити причини відхилень, що можуть включати несподівані витрати, зміни в стратегії бізнесу або планування, або недостатню контрольованість процесів управління витратами. Аудитори також здійснюють перевірку наявності та ефективності внутрішніх процедур контролю витрат, які мають захищати підприємство від шахрайства та помилкових рішень.

Також важливою частиною аудиту є аналіз витратних показників порівняно з аналогічними показниками попередніх періодів або з витратами конкурентів у відповідній галузі [41]. Це допомагає визначити тенденції та виявити можливості для підвищення ефективності управління витратами.

Аудитори також можуть звернутися до експертів з різних галузей для отримання порад щодо оптимізації витрат та впровадження кращих практик управління.

У випадку виявлення порушень або недоліків, аудитори надають рекомендації щодо виправлення ситуації та запобігання подібним проблемам у майбутньому [42]. Це може включати вдосконалення внутрішніх контрольних процедур, впровадження нових систем обліку або розробку навчальних програм для персоналу з питань ефективного управління витратами.

Як показує практика, більшість підприємств нехтують проведенням аудиту витрат, ТОВ “ВЕСМАК” також відноситься до цієї категорії. Використання аудиту на підприємствах, які займаються виробництвом продукції, є важливим чинником, що сприяє підвищенню ефективності виробничого процесу. Оскільки це дозволить виявити надмірне споживання ресурсів та неефективне використання матеріалів та обладнання, сприяє покращенню систем внутрішнього контролю, допомагає виявити проблемні аспекти, які можуть впливати на якість продукції.

Аудит є важливим інструментом для підприємств, який сприяє покращенню ефективності, забезпечує стабільність та сприяє досягненню стратегічних цілей. Таким чином, використання аудиту слід розглядати як необхідну складову управління виробництвом на підприємствах даного сектору.

В цілому, аудит витрат є важливим інструментом управління фінансовими ресурсами підприємства, який допомагає забезпечити ефективне та раціональне використання коштів, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити стабільний розвиток підприємства.

3.2. Аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства

Аналіз витрат підприємства є невід'ємною частиною його фінансового управління, оскільки витрати безпосередньо впливають на фінансовий результат та загальну ефективність діяльності. Це особливо важливо для виробничих

підприємств, де велика частина витрат пов'язана з виробництвом товарів або наданням послуг. Аналіз витрат допомагає зрозуміти, як ефективно використовуються фінансові ресурси, та виявити можливості для оптимізації витрат та підвищення прибутковості підприємства.

Важливу роль аналіз витрат відіграє для управління та планування. Управління витратами включає контроль за надмірним використанням ресурсів, пошук ефективних рішень та впровадження політик оптимізації витрат

Завданнями аналізу витрат промислового підприємства є визначення структури витрат, оцінка їх динаміки в часі, виявлення факторів, що впливають на зміну витрат, а також встановлення ефективності використання ресурсів. Важливо зазначити, що аналіз витрат необхідно проводити регулярно, оскільки витрати можуть змінюватися в залежності від різних факторів, таких як зміни в цінах на матеріали, зміни виробничих технологій або ринкові умови [43].

Аналіз витрат підприємства може включати наступні етапи:

1. оцінка рівня та динаміки витрат;
2. визначення структури витрат;
3. виявлення факторів впливу на витрати;
4. оцінка ефективності витрат.

Першим етапом аналізу є встановлення загального обсягу витрат та їх зміни в часі для визначення тенденцій та факторів, що впливають на їх зміну.

На другому етапі проводиться аналіз структури витрат, який дозволяє визначити, які складові складають основну частину витрат та на які напрямки спрямовані фінансові ресурси підприємства [44].

На наступному етапі здійснюється ідентифікація ключових факторів, які впливають на зміну витрат, таких як зміни в цінах на сировину, зростання обсягів виробництва або зміни виробничих процесів.

Заключний етап являє собою визначення того, наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси підприємства та встановлення можливостей для їх оптимізації.

Основним джерелом інформації для проведення аналізу витрат є фінансова звітність підприємства. Окрім цього можна використовувати, так звані внутрішні джерела інформації проведення аналізу витрат, наприклад, Звіт про витрати виробництва, планові і звітні калькуляції собівартості продукції, дані аналітичних і синтетичних рахунків обліку, первинні документи тощо [45].

Для аналізу витрат промислового підприємства також можна використовувати різні показники та коефіцієнти, такі як витрати на одиницю виробленої продукції, відношення витрат до обсягу виробництва, або відношення витрат до валового доходу. Ці показники допомагають зрозуміти ефективність використання ресурсів та порівняти показники з аналогічними показниками інших підприємств.

В цілому, аналіз динаміки та структури витрат виробничого підприємства допомагає розкрити потенційні можливості для оптимізації витрат та підвищення ефективності виробництва [46]. Це важливий інструмент управління, який дозволяє підприємству забезпечити стабільність та конкурентоспроможність у складних умовах ринкової конкуренції.

Проведемо аналіз рівня та динаміки змін витрат підприємства. Для цього використаємо дані Звіту про фінансові результати. Результати аналізу подано в табл. 3.4

Таблиця 3.4

**Аналіз рівня та динаміки змін витрат діяльності “ВЕСМАК”
за 2021-2023 рр.**

| Показники | Величина, тис. грн. | | | Відхилення | | | |
|---------------------------------------|---------------------|---------|---------|-------------|-------|-------------|-------|
| | 2021 р. | 2022 р. | 2023 р. | 2022/2021 р | | 2023/2022 р | |
| | | | | грн. | % | грн. | % |
| Собівартість реалізованої продукції | 14 924 | 32 877 | 30 056 | 17 953 | 120,3 | -2 821 | 91,42 |
| Адміністративні витрати | 1 855 | 2 303 | 2 095 | 448 | 124,1 | -208 | 91,0 |
| Витрати на збут | 5 844 | 9 572 | 12 011 | 3 728 | 163,8 | 2 439 | 125,5 |
| Інші операційні витрати | 10 | 248 | 4 639 | 238 | 124,8 | 4 391 | 476,2 |
| Фінансові витрати | 149 | 922 | 1 140 | 773 | 519,8 | 218 | 123,6 |
| Витрати (дохід) з податку на прибуток | 49 | 100 | 144 | 51 | 104,1 | 44 | 144 |
| Всього витрати | 22 831 | 46 022 | 50 085 | 23 191 | 201,6 | 4 063 | 108,8 |

З табл. бачимо, що у період з 2021 по 2023 рік витрати діяльності компанії “ВЕСМАК” значно зросли. Загальні витрати збільшилися з 22 831 тис. грн. в 2021 році до 50 085 тис. грн. у 2023 році, що відображає зростання на 119%.

Розглядаючи основні складові витрат, слід звернути увагу, що собівартість реалізованої продукції в 2022 році зросла на 120,3% порівняно з 2021 роком, досягнувши 32 877 тис. грн., але у 2023 році вона зменшилася на 2 821 тис. грн., або на 91,42% у порівнянні з попереднім роком. Адміністративні витрати та витрати на збут також зросли на 124,1% та 163,8% відповідно у 2022 році порівняно з 2021 роком, але в 2023 році спостерігається певне зниження цих витрат на 91,0% та 125,5% відповідно.

Щодо інших операційних та фінансових витрат, вони значно зросли у 2022 році, на 124,8% та 519,8% відповідно, порівняно з 2021 роком, і продовжили зростати в 2023 році.

При цьому витрати з податку на прибуток у 2022 році вирости на 104,1%, а в 2023 році збільшилися на 144%, що свідчить про зростання прибутку до оподаткування підприємства.

Графічне відображення рівня витрат подано в рис 3.1.

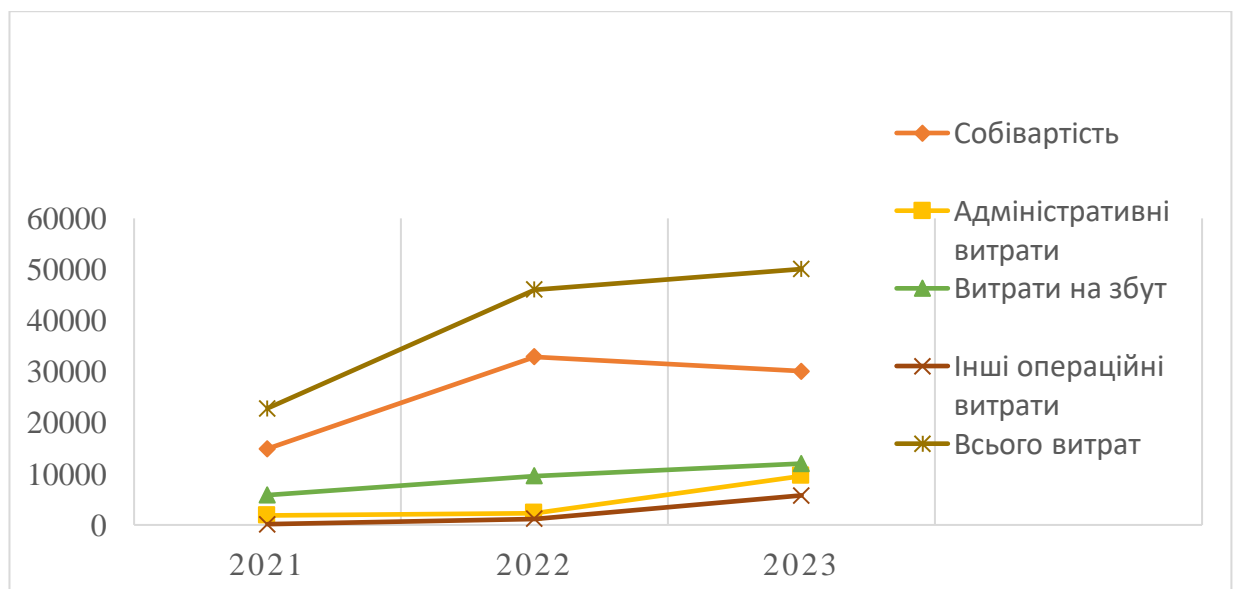


Рис 3.1. Графічне відображення рівня витрат підприємства за 2021-2023 рр.

На наступному етапі аналізу проводиться оцінка складу і структури витрат, питомої ваги кожного елементу витрат.

За допомогою цього етапу можна отримати інформацію про динаміку зміни питомої ваги показників за період до загальної величина витрат підприємства.

Результати проведеного аналізу подано в табл. 3.5

Таблиця 3.5.

Аналіз структури і складу витрат ТОВ “ВЕСМАК” за 2021-2023 рр.

| Показники | Величина, тис. грн. | | | Питома вага у % | | | Абсолютне відхилення (+/-) | |
|---------------------------------------|---------------------|--------|--------|-----------------|-------|-------|----------------------------|--------|
| | 2021 | 2022 | 2023 | 2021 | 2022 | 2023 | 22/21 | 23/22 |
| Собівартість реалізованої продукції | 14 924 | 32 877 | 30 056 | 65,38 | 71,44 | 60,01 | 6,06 | -11,43 |
| Адміністративні витрати | 1 855 | 2 303 | 2 095 | 8,12 | 5,0 | 4,18 | -3,12 | -0,82 |
| Витрати на збут | 5 844 | 9 572 | 12 011 | 25,6 | 20,80 | 23,98 | -4,8 | 3,18 |
| Інші операційні витрати | 10 | 248 | 4 639 | 0,04 | 0,54 | 9,26 | 0,5 | 8,72 |
| Фінансові витрати | 149 | 922 | 1 140 | 0,65 | 2,0 | 2,28 | 1,35 | 0,28 |
| Витрати (дохід) з податку на прибуток | 49 | 100 | 144 | 0,21 | 0,22 | 0,29 | 0,01 | 0,07 |
| Всього витрати | 22 831 | 46 022 | 50 085 | 100 | 100 | 100 | - | - |

В результаті проведено аналізу структури і складу витрат можна зробити наступний висновок. Питома вага собівартості у 2022 зросла, і становила 71,44% від загальної величини витрат, проте у 2023 зменшилась на 2821 тис. грн і становить 60,01% від усіх витрат. Загальна величина адміністративних витрат зросла з 1 855 тис. грн. у 2021 році до 2 095 тис. грн. у 2023 році. Проте їх питома вага знизилась з 8,12 % до 5 % і 4,18% у 2022 та 2023 відповідно.

За аналізований період значно зросли витрати на збут і надалі займають вагому частку у загальній величині витрат 25,6% у 2021 р., 20,80% - 2022 р. та 23,98% у 2023 році.

У 2023 році спостерігається збільшення величини інших операційних витрат, які становлять 9,26% усіх витрат.

Величина фінансових витрат зросла з 149 тис. грн. у 2021 р. до 1 140 тис. грн. у 2023 році. Питома вага цих витрат зросла з 0,65% у 2021 р. до 2,28% у 2023 році. Порівняно з 2021 роком, витрати зросли на 1,35%, але порівняно з 2022 роком збільшилися на 0,28%.

Отож, спостерігається загальний ріст витрат ТОВ “ВЕСМАК”, але при цьому є зменшення питомої ваги деяких видів витрат. Варто відзначити, що собівартість продукції залишається найбільш значущим елементом витрат.

На рис. 3.2 відображено структуру витрат підприємства за аналізований період.

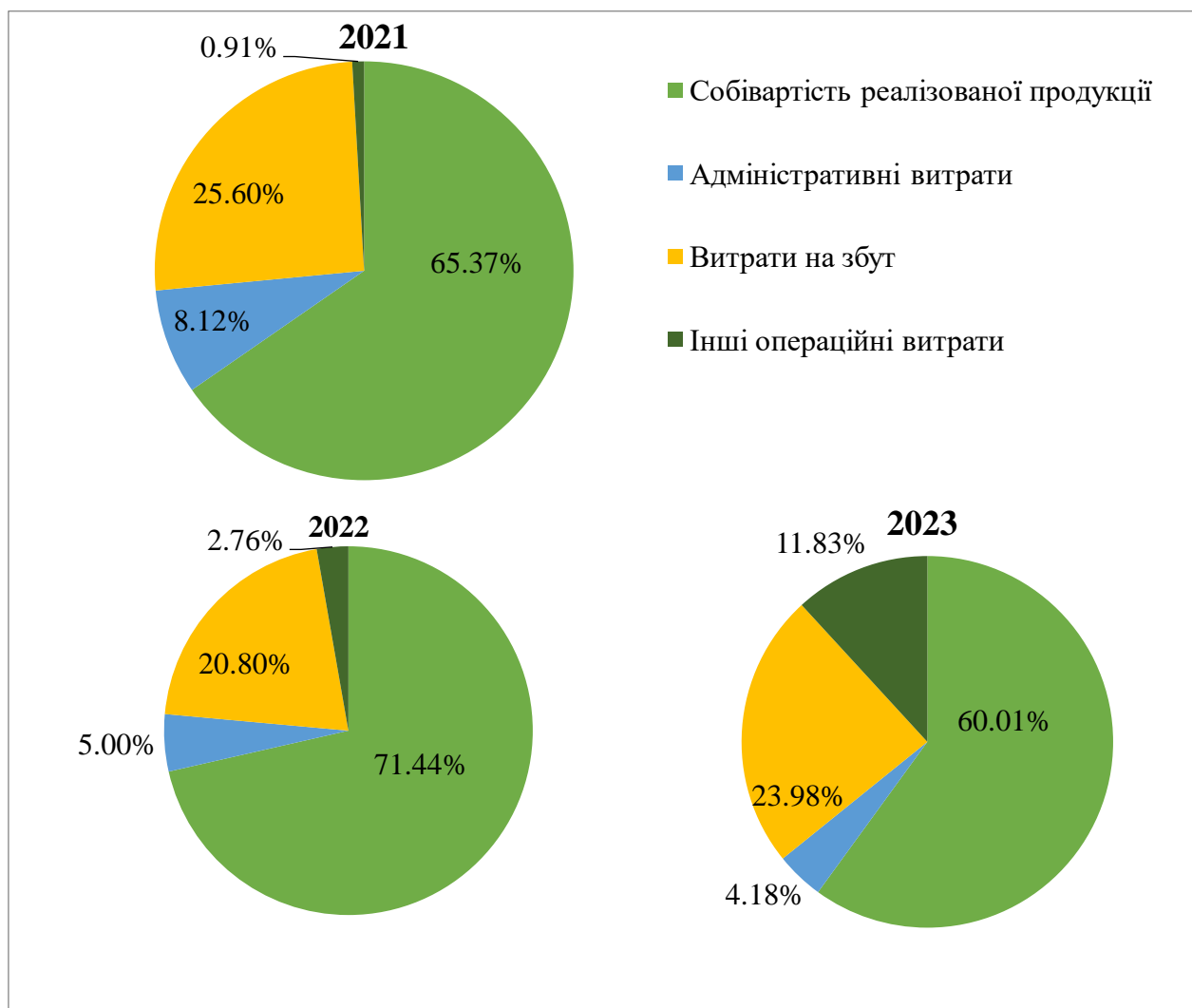


Рис 3.2. Склад та структура витрат діяльності ТОВ “ВЕСМАК” за 2021-2023 рр.

Відповідно до комплексного підходу оцінки понесених витрат було проведено аналіз структури за елементами витрат діяльності табл. 3.6.

Даний вид аналізу дозволяє виміряти та класифікувати витрати на окремі елементи, такі як матеріали, оплата праці, соціальні відрахування, амортизація та інші. За допомогою цього аналізу можна встановити норми кожного економічного елементу витрат та при невиконанні цієї норми, шукати шляхи їх оптимізації [47].

В результаті проведення аналізу можна оцінити витрати, їх структуру та виявити фактори структурних зрушень (табл.3.6).

Таблиця 3.6

**Аналіз структури витрат діяльності за економічними елементами
ТОВ “ВЕСМАК” за 2021-2023 рр.**

| Види витрат | Структура витрат, % | | | Відхилення, +/- | |
|----------------------------------|---------------------|---------|---------|-----------------|-----------|
| | 2021 р. | 2022 р. | 2023 р. | 2022/2021 | 2023/2022 |
| Матеріальні затрати | 63,9 | 72,0 | 65,1 | 8,1 | -6,9 |
| Витрати на оплату праці | 16,4 | 5,4 | 3,7 | -11,0 | -1,7 |
| Відрахування на соціальні заходи | 3,5 | 1,1 | 0,8 | -2,4 | -0,3 |
| Амортизація | 2,4 | 3,2 | 3,5 | 0,8 | 0,3 |
| Інші операційні витрати | 13,8 | 18,3 | 26,9 | 4,5 | 8,6 |
| Разом | 100 | 100 | 100 | – | – |

За результатами проведеного аналізу можна зробити наступні висновки.

Матеріальні витрати протягом аналізованих років продовжують займати найбільшу частку в структурі витрат, що є характерним для виробничого підприємства. У 2022 році їх частка зросла на 8,1% і становить 72% від загальної величини витрат, проте у 2023 р. спостерігається зменшення на 6,9%.

Витрати на оплату праці протягом 2021-2023 років знизились, що може свідчити про автоматизацію виробничих процесів. Так у 2021 році вони становили 16,4% загальної величини витрат, а у 2022 та 2023 рр. - 5,4, 3,7 відповідно.

Відповідно до зменшення витрат на оплату праці знизилась і відрахування на соціальні заходи у 2022 р. на 2,4% і становлять 1,1% від всієї суми витрат та на 0,3% у 2023 р. – 0,8%.

Амортизація відносно стабільна, але все ж зросла на +0,8% у 2022 році та на +0,3% у 2023 році і становить 3,2 і 3,5 у 2022 та 2023 роках відповідно.

Інші операційні витрати значно зросли, займаючи все більший відсоток у загальній структурі витрат. Відхилення становить +4,5% між 2021 та 2022 р. та +8,6% між 2022 та 2023 р.

Загальна тенденція показує збільшення відсоткової частки матеріальних та інших операційних витрат, тоді як витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи відносно зменшуються.

Наочне відображення рівня, динаміки і структури витрат за економічними елементами подано на рис 3.3

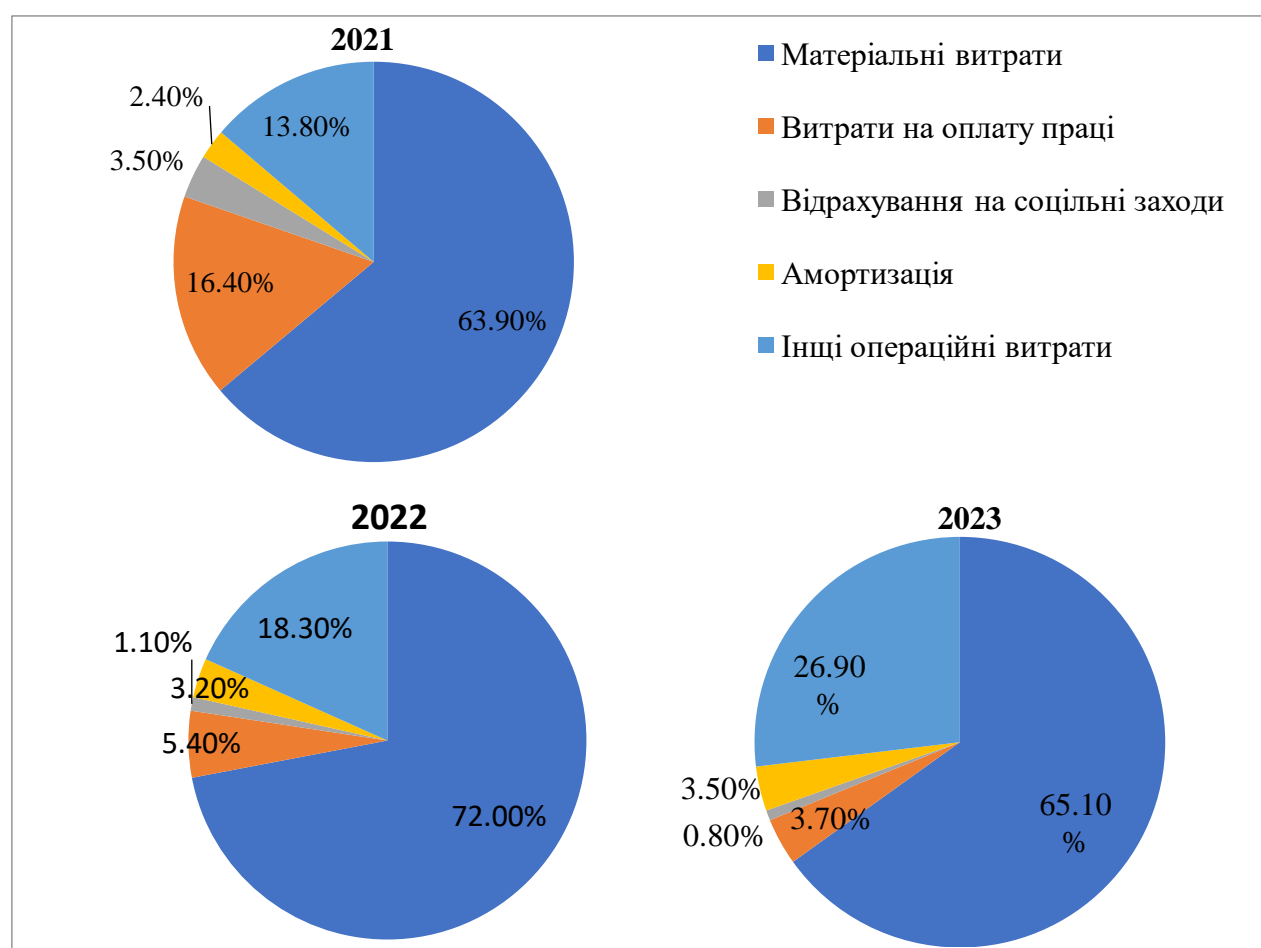


Рис. 3.3. Рівень, динаміка і структура витрат за елементами ТОВ “БЕСМАК” за 2021-2023 рр.

Отже, в результаті проведеного аналізу витрат протягом трьох років спостерігається збільшення загальної величини витрат. Результати аналізу показали, що основною частиною виробничих витрат є витрати на сировину та матеріали, оплату праці та інші операційні витрати. Таке зростання пов'язане зі збільшенням обсягу виробництва. Більший обсяг виробництва вимагає більше ресурсів для забезпечення виробничих процесів, що впливає на загальні витрати.

Аналіз виробничих витрат полягає у систематичному вивченні та обробці інформації про всі елементи витрат на виробництво продукції. Аналіз виробничих витрат є важливим інструментом управління виробничою діяльністю, який дозволяє підприємствам підвищувати ефективність виробництва, зменшувати витрати та забезпечувати стійкий фінансовий розвиток.

3.3. Маржинальний аналіз витрат підприємства та шляхи їх оптимізації

Маржинальний аналіз витрат відіграє ключову роль у фінансовому управлінні підприємством. В умовах постійних змін у ринковому середовищі та зростання конкуренції, оптимізація витрат стає важливою стратегічною задачею для підприємств у забезпеченні їхньої конкурентоспроможності та прибутковості.

Маржинальний аналіз дозволяє підприємствам оцінити, як зміни в обсягах виробництва або продажів впливають на загальні доходи та витрати, а також на чистий прибуток. Це важливий інструмент для прийняття управлінських рішень, таких як ціноутворення, вибір оптимального рівня виробництва та ресурсного використання.

Необхідність проведення маржинального аналізу полягає в тому, що з його допомогою можна визначити оптимальний рівень виробництва, він дозволяє

прогнозувати прибутковість при зміні обсягу виробництва та ціни продажу, оцінювати ризики та плани їх мінімізації.

Маржинальний аналіз допомагає підприємствам краще розуміти їхню прибутковість, ефективно використовувати ресурси та приймати обґрунтовані рішення, спрямовані на максимізацію прибутку. Без нього підприємству важко оцінити прибутковість різних стратегій та напрямків діяльності.

Методика маржинального аналізу базується на співвідношенні між обсягом виробництва, витратами та прибутком [48]. Використання маржинального аналізу дає змогу обчислити вплив чинників на зміну прибутку, визначити критичний рівень обсягу виробництва, постійних витрат (точки беззбитковості), оцінити ефективність виробництва конкретного виду продукції та обрати найоптимальніший варіант управлінського рішення, який може стосуватись зміни асортименту продукції, виробничої потужності, цінової політики, технології виробництва тощо.

При проведенні маржинального аналізу виділяють два етапи: розрахунок порога рентабельності (точки беззбитковості) та маржинальний аналіз результативності здійснених операцій [49].

Проведемо маржинальний аналіз для досліджуваного підприємства за показниками 2023 року. Розрахунки наведені в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

**Вихідні дані для проведення маржинального аналізу
діяльності ТОВ “ВЕСМАК”**

| № | Показники | Сума |
|---|---|--------|
| 1 | Дохід підприємства (виручка від реалізації продукції, інші операційні доходи, інші фінансові доходи та інші доходи, тис. грн. | 50 740 |
| 2 | Змінні витрати, тис. грн. | 26 833 |
| 3 | Маржинальний дохід, тис. грн. | 23 907 |
| 4 | Постійні витрати, тис. грн. | 23 252 |
| 5 | Прибуток звітного періоду, тис. грн. | 655 |

Аналізуючи ці показники, можна зробити висновок, що маржинальний

дохід підприємства склав більшу частину загального доходу, але прибуток звітного періоду є невеликий, на це вплинуло значна величина постійних витрат.

Для визначення точки беззбитковості діяльності підприємства використаємо формулу:

$$ТБ = ПВ / КВ,$$

де ТБ – точка беззбитковості;

ПВ – постійні витрати;

КВ – коефіцієнт виручки.

В свою чергу, коефіцієнт виручки (КВ) визначається:

$$КВ = МД / ДП,$$

де МД – маржинальний дохід;

ДП – доходи підприємства.

Окрім точки беззбитковості, було розраховано запас фінансової міцності, який часто розраховується під час проведення маржинального аналізу на основі формули:

$$ЗФМ = (ФД - ТБ) / ФД * 100$$

де ЗФМ – запас фінансової міцності;

ФД – фактичні доходи.

Результати проведеного маржинального аналізу наведені в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Результати проведеного маржинального аналізу діяльності

ТОВ “ ВЕСМАК”

| № | Показники | 2023 р. |
|---|---------------------------------|-----------|
| 1 | Коефіцієнт виручки | 0,471167 |
| 2 | Точка беззбитковості, тис. грн. | 49349,836 |
| 3 | Запас фінансової міцності, % | 2,74 |

Запас фінансової міцності показує стійкість підприємства до зменшення обсягів виробництва. Коефіцієнта фінансової міцності є одним з найважливіших показників, що характеризують фінансово-господарську діяльність

підприємства. У загальному розумінні коефіцієнт показує здатність генерувати прибуток та грошовий потім в розмірі, достатньому для оплати рахунків та погашення боргів.

Наочне відображення точки беззбитковості діяльності підприємства “ВЕСМАК” подано в рис.3.4.

Для побудови графіка використано розрахунок умовного обсягу реалізації продукції у натуральному вимірнику, шляхом співвідношення доходу від реалізації та середньої ціни продажу.

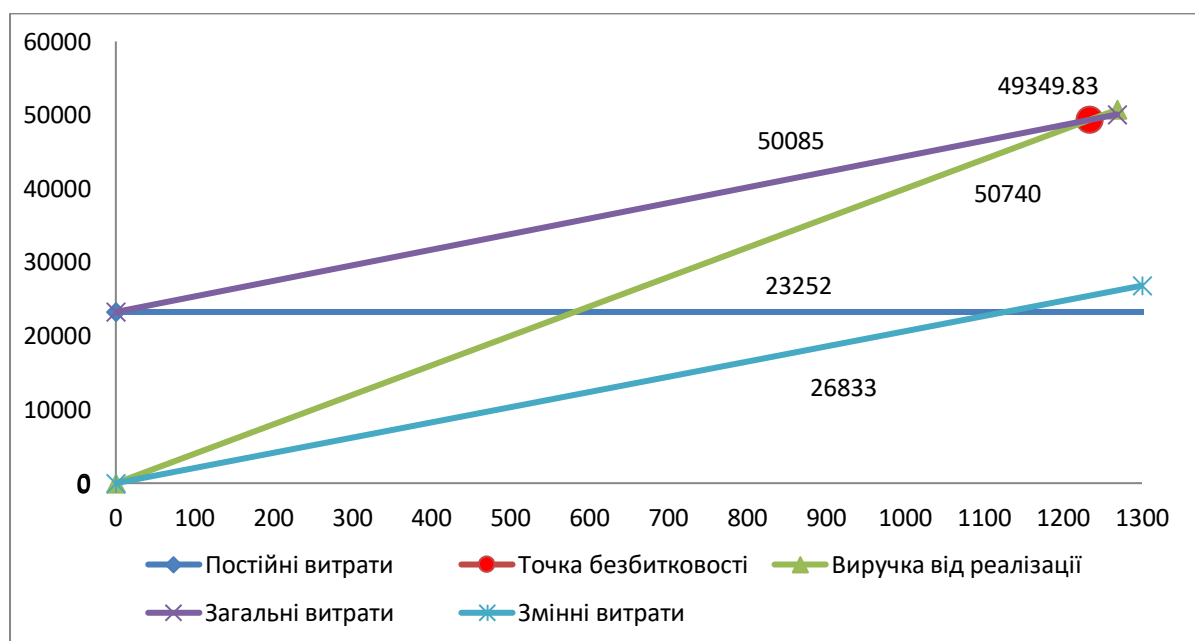


Рис. 3.4. Наочне відображення точки беззбитковості ТОВ “ ВЕСМАК” за 2023 р.

З наведених даних бачимо, що виручка від реалізації перевищує точку беззбитковості всього на 1390,17 тис. грн. Негативним для підприємства є те, що постійні витрати становлять 46,43% усіх витрат, при цьому на змінні витрати припадає 53,57%.

Запорукою успішної діяльності підприємстві є ефективне управління витратами та використання методів їх оптимізації.

Оптимізація витрат – це безперервний процес планування, обліку, аналізу, контролю витрат та прийняття рішень щодо подальшої економічної політики підприємства з використанням інструментів мотивації працівників на всіх рівнях сформованої організаційної структури витрат [50].

Для оптимізації витрат підприємство може використовувати результати маржинального аналізу для виявлення неефективних витратних процесів, пошуку можливостей для зменшення маржинальних витрат та підвищення доходу. Це може включати перегляд цінової політики, оптимізацію виробничих процесів, пошук нових ринків збуту та інші стратегії зниження витрат та збільшення прибутковості підприємства [51].

Для того, щоб підвищити ефективність своєї діяльності та залишатись конкурентним на ринку підприємству варто використовувати різні шляхи оптимізації витрат. Розглянемо деякі з них.

Підприємство може знизити свої витрати шляхом впровадження енергоефективних технологій та процесів. Це може включати в себе встановлення енергозберігаючого обладнання, оптимізацію систем опалення та кондиціонування, а також використання відновлюваних джерел енергії [52].

Як показує практика, більшість підприємств витрачають багато коштів та ресурсів на транспортування сировини та безпосередньо готової продукції. Варто проводити аналіз транспортних витрат та зменшувати їх шляхом оптимізації логістичних процесів, вибору ефективних маршрутів та використання економічних транспортних засобів.

Використання сучасних технологій та автоматизація виробничих процесів може допомогти знизити витрати на робочу силу та збільшити продуктивність. Інвестування в автоматизоване обладнання та програмне забезпечення може призвести до зменшення часу виробництва та кількості відходів.

Шляхи оптимізації витрат включають оцінку ефективності продукції, оптимізацію виробничих процесів, встановлення оптимальних цінових стратегій та визначення оптимальних обсягів виробництва. Ретельне використання маржинального аналізу може допомогти підприємствам досягти успіху в складних умовах сучасного ринкового середовища.

Наочне відображення заходів оптимізації витрат подано на рис. 3.5.



Рис 3.5. Заходи оптимізації витрат підприємства

На сьогоднішній день особливо важливим є використання маржинального аналізу в управлінні виробничою діяльністю підприємств. Оскільки час не стоїть на місці і суб'єктам господарювання потрібно вміти вчасно реагувати на ці зміни, щоб забезпечити стійкість та конкурентоспроможність на ринку. Маржинальний аналіз дозволяє оцінити, як зміни в обсягах виробництва впливають на загальний прибуток. Це дає можливість визначити оптимальний рівень виробництва та реагувати на зміни в ринкових умовах.

Маржинальний аналіз витрат є важливим інструментом для управління фінансами підприємства, адже дозволяє підприємствам раціоналізувати свої витрати, збільшити прибутковість та забезпечити конкурентоспроможність на ринку.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах господарювання ефективно управління витратами виробництва відіграє визначальну роль у забезпеченні стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

У ході дослідження було проведено аналіз сучасних методів обліку витрат виробництва та їх взаємозв'язку з ефективністю управління. Виявлено, що правильно організований облік, аудит та аналіз витрат дозволяють підприємству не лише зберігати стабільність у виробничих процесах, але й оптимізувати витрати та підвищувати їх рентабельність.

За економічним змістом витрати виробництва являють собою сукупність витрат, пов'язаних з процесом виробництва, необхідних для отримання готової продукції. Вони включають в себе суму витрат на сировину і матеріали, оплату праці, електроенергію, амортизацію та інші витрати, які можна прямо віднести до витрат виробництва певного виду продукції. Витрати виробництва є однією з ключових складових собівартості продукції і відображаються в фінансовій звітності підприємства для оцінки ефективності його виробничої діяльності.

В умовах сьогодення класифікація витрат відіграє важливу роль в управлінні фінансами підприємства, аналізі його діяльності та прийнятті управлінських рішень. Цей процес сприяє систематизації та групуванню витрат, що дозволяє краще розуміти, які витрати переважають, виявляти тенденції їх змін, встановлювати пріоритети у використанні ресурсів і вдосконалювати управлінський процес. Класифікація витрат надає можливість ефективно контролювати витрати в різних сферах діяльності підприємства, забезпечуючи оптимальне використання ресурсів та підвищуючи його конкурентоспроможність.

Облік витрат строго регламентується великою кількістю нормативно-правових актів, які встановлюють правила визнання та оцінки витрат, їх структуру під час обчислення собівартості та загальних витрат виробництва. Нормативно-правове регулювання обліку витрат в Україні визначається системою законів, нормативних актів та стандартів, які спрямовані на

забезпечення коректного та прозорого обліку витрат на виробництво для підприємств у всіх галузях економіки.

Організаційно-методичні особливості обліку витрат виробництва визначаються комплексом методів, процедур та стандартів, які використовуються для збору, обробки та аналізу витрат у виробничій сфері підприємства. Система обліку витрат забезпечує точний аналіз витрат, раціональне використання ресурсів, контроль над виробництвом та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Важливою є не лише розробка системи обліку витрат, але й постійне вдосконалення та адаптація її до змін у виробничому середовищі.

Методичні аспекти обліку виробничих витрат становлять ключовий компонент ефективного управління виробничими процесами підприємства. Правильно підібрана класифікація витрат, обчислення собівартості продукції та аналіз витрат мають велике значення для оптимізації виробничих процесів. Постійне вдосконалення методів та процедур обліку допомагає підтримувати конкурентоспроможність на ринку та досягати стратегічних цілей підприємства.

Облік готової продукції є важливою складовою системи обліку виробництва, яка дозволяє підприємствам ефективно управляти виробничими процесами, контролювати витрати та досягати стратегічних цілей. Облік готової продукції дозволяє здійснювати аналіз ефективності виробництва шляхом відстеження обсягів виготовленої продукції, вартості виробництва та порівняння їх з нормативними показниками. Це допомагає виявляти витрати та ефективності виробництва та приймати управлінські рішення щодо їх оптимізації.

Також було проведено аналіз сучасних методів аудиту та їх впливу на підвищення ефективності управління витратами. Результати дослідження підтвердили, що аудит витрат виробництва відіграє ключову роль у виявленні недоліків та потенційних можливостей для оптимізації виробничих процесів.

Окрім цього було проведено аналіз витрат підприємства за 2021-2023 роки. Результати аналізу свідчать про зростання загального обсягу витрат, основну частину яких складають витрати на сировину та матеріали, оплату праці та інші

операційні витрати. Це зростання витрат пов'язане зі збільшенням обсягу виробництва, що потребує більше ресурсів для забезпечення виробничих процесів. Аналіз виробничих витрат є систематичним вивченням та обробкою інформації про всі елементи витрат на виробництво продукції. Цей аналіз важливий для управління виробничою діяльністю, оскільки допомагає підприємствам підвищувати ефективність виробництва, зменшувати витрати та забезпечувати стійкий фінансовий розвиток.

В сучасних умовах ринкової економіки використання маржинального аналізу управління виробничою діяльністю стає надзвичайно важливим. Швидкі зміни в економічному середовищі вимагають від підприємств оперативної реакції для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності. Маржинальний аналіз дозволяє оцінити вплив змін у виробництві на загальний прибуток, що дозволяє визначити оптимальний рівень виробництва та адаптуватися до ринкових змін. Використання маржинального аналізу витрат є важливим компонентом управління фінансами підприємства. Цей інструмент дозволяє раціонально використовувати ресурси, збільшити прибутковість та зміцнити позиції підприємства на ринку.

Отже, на основі отриманих результатів можна зробити висновок, що ретельний облік, аудит та аналіз витрат виробництва є важливими інструментами для забезпечення стабільності, ефективності та конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасного ринкового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (з наступними змінами і доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 (зі змінами і доповненнями від 18.03.2011 р. № 372). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
5. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні: Закон. Положення. Інструкції: Збірник нормативно-правових актів. Д.О. Горлов. - К.: Юрінком Інтер, 2015. 232 с
6. Атамас П. Й. Фінансовий облік : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 356 с.
7. Бланк І. А. Словник-довідник фінансового менеджера 480 с.
8. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2015. 315 с. 386
9. Гарасим П. М., Воляник Г. М., Гарасим М. П. Організація обліку : навчальний посібник. Львів : Ліга-Прес, 2018. 300 с.
10. Ільїна С., Верхоглядова Н., Шило В. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 536 с
11. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2014. 656 с.
12. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік : навчальний посібник. Київ : Знання, 2016. 663 с.

13. Ленъ В. С., Гливенко В. В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: 3-є видання. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 608 с.
14. Шара С. Ю., Бідюк О. О. Бухгалтерський фінансовий та податковий облік : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 424 с.
15. Скрипник М. І. Затрати і витрати: Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць 2014.
16. Труніна І. М., Онищенко О. В. Методичні підходи до управління затратами промислових підприємств. 2018. № 7. С. 182–191.
17. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2014. 178 с.
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.01. 2000 р. № 20385 (зі змінами і доповненнями від 18.03.2011 р. № 372). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
19. Інші операційні витрати у фінансовій звітності. Режим доступу до джерела : <https://zakon.rada.gov.ua>
20. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькуляції собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
21. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики: підручник. Львів. Видавництво Львівської політехніки, 2018. 280 с.
22. Білоусько В.С. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник. Харків. Кондор, 2014. 423 с.
23. Голов С. Ф. Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень. Податкове планування. 2016. № 4. С. 27-34.

24. Пасенко Н.С. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 17.
25. Михайленко А. М., Гаркуша С. А. Облік готової продукції на підприємствах: особливості та ключові аспекти організації URL: <http://www.market-infr.od.ua>.
26. Пастернак О. П. Вибір методів обліку витрат основної діяльності для потреб управління. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Випуск 5. URL: <http://global-national.in.ua>
27. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
28. Чернишова Л.І. Особливості формування системи управління витратами вітчизняних підприємств Інноваційна економіка. 2014. № 3. С. 61–68.
29. Бруханський Р. Ф., Скирпан О. П. Бухгалтерський облік. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 444 с.
30. Корольова О. І. Облік витрат виробництва: проблеми та перспективи. Економіка та управління на транспорті. 2015. Випуск 1. С.79-90.
31. Лепетан І. Методи обліку витрат: вітчизняний та зарубіжний досвід. URL:<http://sophus.at.ua>.
32. Дороженко Л. І. Сучасні методи обліку витрат у контексті зарубіжного досвіду. Держава та регіони: Економіка та підприємництво. 2014. № 2. С.72-76.
33. Товстопят Ю., Чернишова Н. Методи обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції. Податковий кодекс. 2014. № 22. URL:<https://i.factor.ua>.
34. Овчарова Н.В., Мартишко М. Проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення в управлінні підприємством. Облік, аналіз і

- аудит. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 60–63.
35. Пустова І.В. Методи управління витратами в сучасних умовах. Економічна наука. 2014. № 11. С. 39-42.
 36. Макаренко А. П. Розробка програми аудиту витрат на виробництво продукції з метою підвищення ефективності діяльності підприємства: практика та досвід. 2017. С. 68-75.
 37. Меліхова Т. О., Троян О. В., Лауреанті Д. С. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат на виробництво для підвищення економічної безпеки підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С. 34-41
 38. Данілов О. Д., Паєнтко Т. В. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 256 с.
 39. Гнатишин Л. Б., Прокопишин О. С., Організація обліку: навчальний посібник. Львів: “Магнолія 2006”, 2017. 432 с.
 40. Коваль М.І., Михайленко О.В. Аудит: організація і методика. Київ: ВД "Персонал", 2014. 222с
 41. Гамова О. В. Проведення аудиту витрат на виробництво: теоретичні аспекти. Економічний вісник Донбасу, 2014. С. 126-130.
 42. Меліхова Т. О. Визначення витрат господарської діяльності підприємства. Харків: ХНЕУ, НДЦ індустріальних проблем розвитку НАН України, ВД Інжек, 2014. С. 254-258.
 43. .Виноградова М.О., Жидєєва Л.І. Аудит: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2014. 500 с.
 44. Сопко В. В. Роль управлінського обліку в системі управління витратами. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 10. 39 с.
 45. Олексенко М. В. Сучасний стан обліку та аналізу витрат на виробництво. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2016. С. 132-141

46. Дерій В. А., Мельничук І. В. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит у системі управління витратами на економічну безпеку. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2019. С. 197-208.
47. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: навчально методичний посібник. Київ: КНЕУ, 2016. 263 с.
48. Калабухова С. В. Елементи методу бухгалтерського аналізу в інформаційній економіці. Економічний аналіз. 2015. № 1. С. 6–12.
49. Юрчишена Л.В., Материнська О.А., Драбаніч А.В. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. Вінниця, 2014. 312 с.
50. Шкроміда В. В., Шкроміда Н. Я., Гнатюк Т. М. Інтегрована звітність у контексті інформаційного забезпечення ключових стейкхолдерів. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий журнал*. 2022. Вип. 18. Т. 2. С. 23-30.
51. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Посібник / В. В. Шкроміда, М. М. Василюк, Т. М. Гнатюк. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2016 – 219 с.
52. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навчальний посібник, 2017. 166 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

| | | | | |
|--|--|------------------------|-------------------------|---------------------|
| Підприємство | Товариство з обмеженою відповідальністю "ВЕСМАК" | Дата(рік,місяць,число) | за ЄДРПОУ | Коди |
| Територія | ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА | | за КАТОТТГ ¹ | 2022 01 01 |
| Організаційно-правова форма господарювання | Товариство з обмеженою відповідальністю | | за КОПФГ | 41793089 |
| Вид економічної діяльності | Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів | | за КВЕД | UA26040190000081578 |
| Середня кількість працівників, осіб | 50 | | | 240 |
| Одиниця виміру: | тис. грн. з одним десятковим знаком | | | 10.39 |
| Адреса, телефон | вулиця Миру, буд. 68, с. ДРАГОМИРЧАНИ, ТИСМЕНИЦЬКИЙ РАЙОН, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА обл., 77454 | | | 0508747553 |

1. Баланс на 31 грудня 2021 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

| Актив | Код рядка | На початок звітнього року | На кінець звітнього періоду |
|---|--------------|------------------------------|--------------------------------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| I. Необоротні активи | | | |
| Нематеріальні активи | 1000 | - | - |
| Первісна вартість | 1001 | - | - |
| Накопичена амортизація | 1002 | (-) | (-) |
| Незавершені капітальні інвестиції | 1005 | - | - |
| Основні засоби : | 1010 | 760,3 | 2 939,1 |
| первісна вартість | 1011 | 1 014,2 | 3 732,7 |
| знос | 1012 | (253,9) | (793,6) |
| Довгострокові біологічні активи | 1020 | - | - |
| Довгострокові фінансові інвестиції | 1030 | - | - |
| Інші необоротні активи | 1090 | - | - |
| Усього за розділом I | 1095 | 760,3 | 2 939,1 |
| II. Оборотні активи | | | |
| Запаси : | 1100 | 2 930,8 | 8 801,8 |
| у тому числі готова продукція | 1103 | 72,5 | 146,2 |
| Поточні біологічні активи | 1110 | - | - |
| Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги | 1125 | 3 514,5 | 5 372,0 |
| Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом | 1135 | 43,5 | - |
| у тому числі з податку на прибуток | 1136 | - | - |
| Інша поточна дебіторська заборгованість | 1155 | 109,0 | 2 372,5 |
| Поточні фінансові інвестиції | 1160 | - | - |
| Гроші та їх еквіваленти | 1165 | 2 074,6 | 2 014,4 |
| Витрати майбутніх періодів | 1170 | 388,2 | 387,2 |
| Інші оборотні активи | 1190 | 2,5 | 1 051,0 |
| Усього за розділом II | 1195 | 9 063,1 | 19 998,9 |
| III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття | 1200 | - | - |
| Баланс | 1300 | 9 823,4 | 22 938,0 |

| Пасив | Код рядка | На початок звітнього року | На кінець звітнього періоду |
|--|--------------|------------------------------|--------------------------------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| I. Власний капітал | | | |
| Зареєстрований (пайовий) капітал | 1400 | 5 000,0 | 5 000,0 |
| Додатковий капітал | 1410 | - | - |
| Резервний капітал | 1415 | - | - |
| Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) | 1420 | 118,0 | (247,5) |
| Неоплачений капітал | 1425 | (-) | (-) |
| Усього за розділом I | 1495 | 5 118,0 | 4 752,5 |
| II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення | | | |
| III. Поточні зобов'язання | | | |
| Короткострокові кредити банків | 1600 | 3 779,5 | 14 145,7 |
| Поточна кредиторська заборгованість за: | | | |
| довгостроковими зобов'язаннями | 1610 | - | - |
| товари, роботи, послуги | 1615 | 209,1 | 1 629,7 |
| розрахунками з бюджетом | 1620 | 33,3 | 80,1 |
| у тому числі з податку на прибуток | 1621 | 20,0 | 49,3 |
| розрахунками зі страхування | 1625 | 12,7 | 24,5 |
| розрахунками з оплати праці | 1630 | 55,4 | 111,6 |
| Доходи майбутніх періодів | 1665 | - | - |
| Інші поточні зобов'язання | 1690 | 615,4 | 2 193,9 |
| Усього за розділом III | 1695 | 4 705,4 | 18 185,5 |
| IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття | 1700 | - | - |
| Баланс | 1900 | 9 823,4 | 22 938,0 |

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2021 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

| Стаття | Код рядка | За звітний період | За аналогічний період попереднього року |
|--|--------------|----------------------|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) | 2000 | 23 056,0 | 9 651,7 |
| Інші операційні доходи | 2120 | 0,2 | 7,1 |
| Інші доходи | 2240 | - | - |
| Разом доходи (2000 + 2120 + 2240) | 2280 | 23 056,2 | 9 658,8 |
| Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) | 2050 | (14 924,4) | (6 541,6) |
| Інші операційні витрати | 2180 | (7 708,8) | (2 990,6) |
| Інші витрати | 2270 | (149,0) | (15,5) |
| Разом витрати (2050 + 2180 + 2270) | 2285 | (22 782,2) | (9 547,7) |
| Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285) | 2290 | 274,0 | 111,1 |
| Податок на прибуток | 2300 | (49,3) | (20,0) |
| Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300) | 2350 | 224,7 | 91,1 |

*ЕП ВЕРБ'ЯНИЙ
ВІТАЛІЙ
ЯРОСЛАВОВИЧ*

Керівник _____ (підпис)
Головний бухгалтер _____ (підпис)

Верб'яний Віталій Ярославович _____ (ініціали, прізвище)
Верб'яний Віталій Ярославович _____ (ініціали, прізвище)



¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

| | | | | |
|--|--|------------------------|-------------------------|---------------------|
| Підприємство | Товариство з обмеженою відповідальністю "ВЕСМАК" | Дата(рік,місяць,число) | за ЄДРПОУ | Коди |
| Територія | ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА | | за КАТОТТГ ¹ | 2023 01 01 |
| Організаційно-правова форма господарювання | товариство з обмеженою відповідальністю | | за КОПФГ | 41793089 |
| Вид економічної діяльності | Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів | | за КВЕД | UA26040190060055217 |
| Середня кількість працівників, осіб | 40 | | | 240 |
| Одиниця виміру: | тис. грн. з одним десятковим знаком | | | 10.39 |
| Адреса, телефон | вулиця Миру, буд. 68, с. ДРАГОМИРЧАНИ, ТИСМЕНИЦЬКИЙ РАЙОН, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА обл., 77454 | | | |

1. Баланс на 31 грудня 2022 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

| Актив | Код рядка | На початок звітного року | На кінець звітного періоду |
|---|-------------|--------------------------|----------------------------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| I. Необоротні активи | | | |
| Нематеріальні активи | 1000 | - | - |
| Первісна вартість | 1001 | - | - |
| Накопичена амортизація | 1002 | (-) | (-) |
| Незавершені капітальні інвестиції | 1005 | - | - |
| Основні засоби : | 1010 | 2 939,1 | 6 646,0 |
| первісна вартість | 1011 | 3 732,7 | 8 894,0 |
| знос | 1012 | (793,6) | (2 248,0) |
| Довгострокові біологічні активи | 1020 | - | - |
| Довгострокові фінансові інвестиції | 1030 | - | - |
| Інші необоротні активи | 1090 | - | - |
| Усього за розділом I | 1095 | 2 939,1 | 6 646,0 |
| II. Оборотні активи | | | |
| Запаси : | 1100 | 8 722,2 | 6 323,6 |
| у тому числі готова продукція | 1103 | 147,4 | 732,3 |
| Поточні біологічні активи | 1110 | - | - |
| Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги | 1125 | 5 372,0 | 11 139,9 |
| Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом | 1135 | - | 266,1 |
| у тому числі з податку на прибуток | 1136 | - | - |
| Інша поточна дебіторська заборгованість | 1155 | 1 142,5 | 631,6 |
| Поточні фінансові інвестиції | 1160 | - | - |
| Гроші та їх еквіваленти | 1165 | 2 014,4 | 2 153,0 |
| Витрати майбутніх періодів | 1170 | 387,2 | 10,4 |
| Інші оборотні активи | 1190 | 1 051,4 | 455,4 |
| Усього за розділом II | 1195 | 18 689,7 | 20 980,0 |
| III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття | 1200 | - | - |
| Баланс | 1300 | 21 628,8 | 27 626,0 |

| Пасив | Код рядка | На початок звітного року | На кінець звітного періоду |
|--|-------------|--------------------------|----------------------------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| I. Власний капітал | | | |
| Зареєстрований (пайовий) капітал | 1400 | 5 000,0 | 5 000,0 |
| Додатковий капітал | 1410 | - | - |
| Резервний капітал | 1415 | - | - |
| Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) | 1420 | (360,7) | (299,3) |
| Неоплачений капітал | 1425 | (-) | (-) |
| Усього за розділом I | 1495 | 4 639,3 | 4 700,7 |
| II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення | | | |
| III. Поточні зобов'язання | | | |
| Короткострокові кредити банків | 1600 | 14 180,8 | 9 050,3 |
| Поточна кредиторська заборгованість за: | | | |
| довгостроковими зобов'язаннями | 1610 | - | - |
| товари, роботи, послуги | 1615 | 1 629,7 | 3 798,7 |
| розрахунками з бюджетом | 1620 | 80,1 | 98,5 |
| у тому числі з податку на прибуток | 1621 | 49,3 | 80,0 |
| розрахунками зі страхування | 1625 | 24,5 | 18,6 |
| розрахунками з оплати праці | 1630 | 111,6 | 100,8 |
| Доходи майбутніх періодів | 1665 | - | - |
| Інші поточні зобов'язання | 1690 | 962,8 | 9 858,4 |
| Усього за розділом III | 1695 | 16 989,5 | 22 925,3 |
| IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття | 1700 | - | - |
| Баланс | 1900 | 21 628,8 | 27 626,0 |

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2022 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

| Стаття | Код рядка | За звітний період | За аналогічний період попереднього року |
|--|-------------|---------------------|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) | 2000 | 46 098,7 | 23 056,0 |
| Інші операційні доходи | 2120 | 379,2 | 0,2 |
| Інші доходи | 2240 | - | - |
| Разом доходи (2000 + 2120 + 2240) | 2280 | 46 477,9 | 23 056,2 |
| Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) | 2050 | (32 876,8) | (14 924,4) |
| Інші операційні витрати | 2180 | (12 123,3) | (7 708,8) |
| Інші витрати | 2270 | (922,0) | (149,0) |
| Разом витрати (2050 + 2180 + 2270) | 2285 | (45 922,1) | (22 782,2) |
| Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285) | 2290 | 555,8 | 274,0 |
| Податок на прибуток | 2300 | (100,0) | (49,3) |
| Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300) | 2350 | 455,8 | 224,7 |

*ЕП ВЕРБ'ЯНИЙ
ВІТАЛІЙ
ЯРОСЛАВОВИЧ*

Керівник _____ (підпис)

Верб'яний Віталій Ярославович _____
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ (підпис)

Верб'яний Віталій Ярославович _____
(ініціали, прізвище)



¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток В

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю "ВЕСМАК"**
(найменування)Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

| КОДИ | | |
|----------|----|----|
| 2024 | 01 | 01 |
| 41793089 | | |

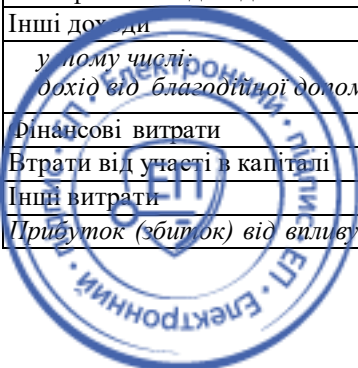
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2023 р.

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

| Стаття | Код рядка | За звітний період | За аналогічний період попереднього року |
|---|-----------|-------------------|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) | 2000 | 46 308 | 46 099 |
| Чисті зароблені страхові премії | 2010 | - | - |
| премії підписані, валова сума | 2011 | - | - |
| премії, передані у перестраховання | 2012 | - | - |
| зміна резерву незароблених премій, валова сума | 2013 | - | - |
| зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій | 2014 | - | - |
| Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) | 2050 | (30 056) | (32 877) |
| Чисті понесені збитки за страховими виплатами | 2070 | - | - |
| Валовий: | | | |
| прибуток | 2090 | 16 252 | 13 222 |
| збиток | 2095 | (-) | (-) |
| Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань | 2105 | - | - |
| Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів | 2110 | - | - |
| зміна інших страхових резервів, валова сума | 2111 | - | - |
| зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах | 2112 | - | - |
| Інші операційні доходи | 2120 | 4 432 | 379 |
| у тому числі: | 2121 | - | - |
| дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю | | | |
| дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції | 2122 | - | - |
| дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування | 2123 | - | - |
| Адміністративні витрати | 2130 | (2 095) | (-) |
| Витрати на збут | 2150 | (12 011) | (-) |
| Інші операційні витрати | 2180 | (4 639) | (12 123) |
| у тому числі: | 2181 | - | - |
| витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю | | | |
| витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції | 2182 | - | - |
| Фінансовий результат від операційної діяльності: | | | |
| прибуток | 2190 | 1 939 | 1 478 |
| збиток | 2195 | (-) | (-) |
| Дохід від участі в капіталі | 2200 | - | - |
| Інші фінансові доходи | 2220 | - | - |
| Інші доходи | 2240 | - | - |
| у тому числі: | 2241 | - | - |
| дохід від благодійної допомоги | | | |
| Фінансові витрати | 2250 | (1 140) | (-) |
| Втрати від участі в капіталі | 2255 | (-) | (-) |
| Інші витрати | 2270 | (-) | (922) |
| Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті | 2275 | - | - |



| | | | |
|---|------|-------|-------|
| Фінансовий результат до оподаткування: | | | |
| прибуток | 2290 | 799 | 556 |
| збиток | 2295 | (-) | (-) |
| Витрати (дохід) з податку на прибуток | 2300 | (144) | (100) |
| Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування | 2305 | - | - |
| Чистий фінансовий результат: | | | |
| прибуток | 2350 | 655 | 456 |
| збиток | 2355 | (-) | (-) |

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

| Стаття | Код рядка | За звітний період | За аналогічний період попереднього року |
|---|-------------|-------------------|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| Дооцінка (уцінка) необоротних активів | 2400 | - | - |
| Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів | 2405 | - | - |
| Накопичені курсові різниці | 2410 | - | - |
| Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств | 2415 | - | - |
| Інший сукупний дохід | 2445 | - | - |
| Інший сукупний дохід до оподаткування | 2450 | - | - |
| Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом | 2455 | - | - |
| Інший сукупний дохід після оподаткування | 2460 | - | - |
| Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460) | 2465 | 655 | 456 |

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

| Назва статті | Код рядка | За звітний період | За аналогічний період попереднього року |
|----------------------------------|-------------|-------------------|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| Матеріальні затрати | 2500 | 36 450 | - |
| Витрати на оплату праці | 2505 | 2 069 | - |
| Відрахування на соціальні заходи | 2510 | 443 | - |
| Амортизація | 2515 | 1 960 | - |
| Інші операційні витрати | 2520 | 15 082 | - |
| Разом | 2550 | 56 004 | - |

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

| Назва статті | Код рядка | За звітний період | За аналогічний період попереднього року |
|--|-----------|-------------------|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| Середньорічна кількість простих акцій | 2600 | - | - |
| Скоригована середньорічна кількість простих акцій | 2605 | - | - |
| Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію | 2610 | - | - |
| Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію | 2615 | - | - |
| Дивіденди на одну просту акцію | 2650 | - | - |

Керівник

Головний бухгалтер

ВЕРБ'ЯНИ
ВІТАЛІЙ
ЯРОСЛАВ
ОВИЧ

Верб'яний Віталій Ярославович

Верб'яний Віталій Ярославович

